

KOULUTUKSEN MERKITYS PIT- KÄÄN TYÖTTÖMÄNÄ OLLEEN TYÖLLISTYMISSÄ

Johanna Huhtala

Opinnäytetyö
Syyskuu 2013
Sosiaali- ja terveysalan
kehittämisen ja johtamisen
koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakou-
lututkinto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

HUHTALA, JOHANNA:

Koulutuksen merkitys pitkään työttömänä olleen työllistymisessä

Opinnäytetyö 75 sivua, joista liitteitä 14 sivua

Syyskuu 2013

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työllisyystilanne sen jälkeen, kun he olivat valmistuneet ammattitutkintoon tai sen osaan palkkatukityöllistämiskurssinsa aikana. Opinnäytetyön kohderyhmänä oli Suomen Punaisen Ristin Kontti-ketjun palkkatukityöntekijät vuosina 2010-2012. Näistä muodostettiin kaksi ryhmää. Toisessa olivat koulutuksesta valmistuneet, ja toisessa ne jotka eivät olleet lainkaan osallistuneet koulutukseen. Näiden kahden ryhmän tietoja vertailtiin keskenään.

Tiedot palkkatukityöntekijöistä saatiin Konteista. Valmistuneiden ryhmään valittiin kaikki vuosina 2010-2012 valmistuneet työntekijät. Vertailuryhmään poimittiin kyseisten vuosien työntekijöistä joka yhdeksäs. Ryhmien tiedot saatiin Työministeriöstä. Varsinaisesta tutkimusryhmästä (tutkintoon valmistuneet) täydelliset tiedot saatiin 68 prosentista ja vertailuryhmästä 88 prosentista. Tutkimusmetodi oli kvantitatiivinen tutkimus, ja tutkimusmenetelmänä käytettiin tilastollista analyysiä ja ristiintaulukointia.

Opinnäytetyön keskeisenä tuloksena voidaan pitää sitä, että pelkkä koulutus ei edesauta pitkään työttömänä olleen työllistymistä. Työllistymiseen liittyvät ongelmat ovat pääosin muualla kuin koulutukseen liittyvissä seikoissa. Voidaan puhua niin sanotusta hyvinvointivajeesta, joka sisältää koulutuksen lisäksi henkilön psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät seikat. Myöskään liian matala tai korkea ikä ei ollut tämän kohderyhmän työllistymisen este, sillä iältään he olivat keskimäärin 35-vuotiaita.

Jatkossa olisi hyvä tutkia paremmin syitä, miksi pitkään työttömänä olleiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei parane ammatillisen koulutuksen ja työkokemuksen jälkeen. Tämän lisäksi tulisi myös selvittää, millaista tukea he tarvitsisivat työllistymisen edistämiseksi.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Development and Management of Health Care and Social Services

HUHTALA, JOHANNA:

The Significance of Education for a Long-Term Unemployed

Master's thesis 75 pages, appendices 14 pages

September 2013

The purpose of this thesis was to survey how long-term unemployed were placed in open labour market after obtaining vocational degree or part of it. The target group were employees in pay subsidized work in Finnish Red Cross Kontti-chain between years 2010-2012.

The research method was quantitative. Two groups were created. The first group included employees who obtained vocational degree during their working-period in Kontti. The second group included employees who had not studied. Ministry of Labour provided information such as education background and status in labour market. In addition sex, age, mother tongue, city, the form of education and graduation year were examined.

Results indicated that education did not further employment. Only seven per cent of the graduated group, and three per cent of the group which had not studied worked in open labour market. The employees were on average 35 years old. According to this study, difficulties in achieving open labour market did not depend on lack of education or high age.

As a further study the reasons why long term unemployed do not become employed even if they are in suitable age for working, have fresh examination and recent working experience could be surveyed.

Key words: long term unemployed, pay subsidized work, vocational examination, employment, open labour market

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	SPR:N KONTTI-KETJU	9
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, KYSYMYKSET JA TAVOITE	13
4	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	14
4.1	Koulutuksen merkitys Suomessa	14
4.2	Työttömyyden ominaispiirteitä.....	16
4.3	Työllistymistä hidastavat tekijät	17
4.4	Työllistymistä edesauttavat tekijät.....	19
4.5	Työvoimapolitiittisten toimien vaikuttavuus	21
4.6	Kolmas sektori työllistäjänä.....	24
4.7	Aiemmat kokemukset palkkatukityön ja koulutuksen yhteensovittamisesta	25
4.8	Toiminnan vaikuttavuustavoitteet.....	27
4.9	Kirjallisuuskatsaus	28
5	OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	29
5.1	Kvantitatiivinen tutkimus	29
5.2	Aineiston keruumenetelmä	30
5.3	Tilastollinen analyysi	32
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	34
6.1	Kohderyhmän kuvaus	34
6.2	Aineiston kerääminen	34
6.3	Aineiston analyysin toteuttaminen.....	36
7	TULOKSET	38
7.1	Kohderyhmien ominaisuuksia	38
7.2	Valmistuneiden ryhmän koulutustiedot	41
7.3	Kohderyhmien työllisyystilanne tarkasteluhetkellä.....	44
7.4	Työllisyystilanteen riippuvuus eri taustatekijöistä.....	44
8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	47
8.1	Opinnäytetyön eettiset kysymykset ja luotettavuus.....	47
8.2	Tulosten pohdinta	49
8.2.1	Henkilöiden taustaominaisuudet	49
8.2.2	Koulutustiedot.....	51
8.2.3	Työllisyystilanne	52
8.3	Tulosten vertaaminen aiempiin tutkimustuloksiin.....	54
8.4	Johtopäätökset ja jatkotutkimushaasteet	57

LÄHTEET	59
Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen tulokset.....	62
Liite 2. Saatekirje Kontteihin.	65
Liite 3. Havaintomatriisit (2 kpl).....	66

ERITYISSANASTO

Pitkäaikaistyötön	250 päivää työttömänä ollut henkilö
Vaikeasti työllistyvä	500 päivää tai enemmän työttömänä ollut henkilö
Toistuvaistyötön	12 kuukautta 16 kuukauden aikana työttömänä ollut henkilö
ELY-keskus	Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus
TE-toimisto	Työ- ja elinkeinotoimisto
Työvoimapolitiittinen projekti	ELY-keskuksen avustus, jota voidaan myöntää taholle, joka selvittää ja tukee työttömien työ- ja toimintakykyä, sekä parantaa työmarkkinavalmiuksia tai kehittää uusia palveluja.
ESR-projekti	Euroopan sosiaalirahaston rahoittama projekti, jonka sisältöä määrittää erityinen kehittämisohjelma. Nykyinen kausi on vuodesta 2007 vuoteen 2013.
TOPPIS-koulutus	Palkkatukityön ja työvoimapolitiittis-rahoitteisen osa-ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen yhdistelmä.

1 JOHDANTO

Elämme talouskriisin aikaa. Eurooppa ja Yhdysvallat painivat suurten taloudellisten ongelmien kanssa. Työttömyysluvut ovat korkeat monissa maissa. Erityisesti huolestuttaa nuorten työttömyys, joka joissain Euroopan maissa on noussut lähelle viittäkymmentä prosenttia. Suomessakin nuorten työttömien suuri määrä on saanut hallituksen toimimaan. Vuoden 2013 alusta voimaan astui nuorisotakuu, jonka puitteissa tarjotaan kaikille nuorille työ- harjoittelu- tai opiskelupaikka viimeistään kolme kuukautta työttömäksi jäämisen jälkeen.

Nuorisotyöttömyyden lisäksi huolestuttaa rakennetyöttömyyden kasvu. Samaan aikaan kun osalla työnantajista on työvoimapula, on rakenteellinen työttömyys selkeässä kasvussa. Tämä tarkoittaa sitä, että yhä useampi on pitkään tai pysyvästi ilman työtä. Samaan aikaan kun puhutaan työvoimapulasta ja työperäisen maahanmuuton lisäämisestä jotta töille saadaan tekijöitä, työttömyyskortistossa on 282 200 henkilöä (tilanne joulukuussa 2012). Pitkäaikaistyöttömiä näistä oli 66 000, joista yli 30 000 henkilöä oli ollut poissa työmarkkinoilta jo yli 2 vuotta (Työministeriö, työllisyyskatsaus 2012). Miksi kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa?

Työttömiä pyritään aktivoimaan erilaisin työllisyyspoliittisin keinoin, kuten työharjoittelulla, palkkatuen myöntämisellä pitkäaikaistyöttömän palkkaajalle, sekä erilaisin koulutuksin. Työhallinnon toimesta on tutkittu työllistämistoiminnan vaikuttavuutta, eli sitä kuinka suuri osa palkkatuella työllistetyistä työllistyy avoimille työmarkkinoille palkkatukijakson jälkeen. Yleisesti tutkimustulokset kertovat siitä, että palkkatukityöllistäminen on melko tehotonta erityisesti kolmannella sektorilla. Suomen Punaisen Ristin Kontti-kierrätystavaratalot työllistävät vuosittain yli tuhat vaikeassa työllisyystilanteessa olevaa henkilöä, ja on suurin kolmannen sektorin työllistäjä Suomessa. Konttien tehtävänä on tarjota mielekästä ja vastuullista työtä, parantaen samalla henkilöiden työmarkkinavalmiuksia. Tätä pyritään tekemään erilaisin keinoin, joista yksi on koulutus.

Konteissa työllistämistoimintaa kehitetään sekä TE-viranomaisten, että asiakkaiden eli työllistettyjen, tavoitteita paremmin vastaavaksi. Kehittämistä edellyttää myös työvoimapolitiittiset projektit, joita on lähes jokaisessa Kontissa. Pitkään viranomaisten toive oli koulutuksen yhdistäminen palkkatukityöhön. Tätä toteutettiin pienimuotoisesti ly-

hyin koulutuskokonaisuuksin jo aiemmin, mutta vuonna 2008 aloitettiin Porissa ensimmäinen ryhmämuotoinen ammattitutkintoon johtava kokeilu koulutuksen ja palkkatukityöjakson yhdistelmästä. Tietopuolisen osuuden tarjoaa paikallinen ammattioppilaitos, ja käytännön työ tehdään Kontissa. Lisäksi Kontin esimiehet tukevat työntekijöitä opinnoissa monin eri tavoin.

Ensimmäisen ryhmän valmistuttua koulutusmallia kehitettiin ja levitettiin muillekin paikkakunnille. Muutaman vuoden saatossa se on vakiintunut osaksi Konttien perustoimintaa. Vuoden 2012 loppuun mennessä näistä yhdistelmäkoulutuksista on valmistunut toista sataa henkilöä, ja koulutukset jatkuvat edelleen. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni työllistyisi Kontista avoimille työmarkkinoille, eikä palaisi työttömäksi. Kukaan ei kuitenkaan tiedä mikä on koulutuksen ja palkkatukityön yhdistämisen todellinen vaikutus työllistymiseen. Tämän vuoksi oli syytä tarttua haasteeseen, ja selvittää asiaa.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään vuosina 2010-2012 Kontin kautta tutkintoon valmistuneiden työllisyystilannetta. Tarkoituksena on selvittää, onko ammatillisesta koulutuksesta ollut hyötyä palkkatukityöntekijöille, vai ovatko pitkän työttömyyden syyt ehkä muualla kuin henkilön koulutuksessa.

2 SPR:N KONTTI-KETJU

Suomen Punainen Risti tekee laajasti auttamistyötä sekä kotimaassa, että ulkomailla. Vaikeassa työllisyysasemassa olevien henkilöiden työllistäminen on tärkeä osa Suomen Punaisen Ristin kotimaan huono-osaisuuden ehkäisyä. SPR on ollut merkittävä kolmannen sektorin työllistävä taho jo 1990-luvun alusta alkaen. Tänä päivänä SPR on määrällisesti suurin kolmannen sektorin työllistäjä. Työllistämällä SPR pyrkii ennaltaehkäisemään pitkäaikaistyöttömien syrjäytymistä ja edistämään heidän sijoittumistaan takaisin työelämään tai koulutukseen. Pääpaino on työntekijän tukemisessa elämänhallintaan liittyvissä seikoissa, itsetunnon kohottamisessa ja osaamisen kehittämisessä, jotka lisäävät yksilön omatoimista selviytymistä ja tuovat hänen taitonsa ja kykynsä lähemmäs avoimien markkinoiden vaatimuksia.

Kontti-ketju on SPR:n keskustoimiston alainen laitos, samoin kuten esimerkiksi Nuorten turvatalot. Kontti-ketjulla oli vuoden 2012 lopussa kymmenen suurta kierrätystavarataloa eri puolilla Suomea; Joensuussa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Kuopiossa, Oulussa, Porissa, Rovaniemellä, Tampereella, Turussa ja Vantaalla. Pienempiä sivuyksiköitä toimii Lahdessa ja Siilinjärvellä. Ketjutoimisto sijaitsee Jyväskylässä. Kontti-toiminnan perustana ovat tavaralahjoitukset, joita yksityiset ja yhteisöt lahjoittavat SPR:lle. Lahjoitustavarat lajitellaan ja huolletaan Konteissa. Osa vaatelahjoituksista lähetetään kansainvälisenä vaateapuna maailmalle. Konteista voidaan antaa myös tavara-apua kotimaassa äkillisiin kriisitilanteisiin joutuneille henkilöille, esimerkiksi tulipalossa kotinsa menettäneille. Suurin osa lahjoitustavaroista kuitenkin myydään Konteissa. Myyntituotot käytetään avustustyöhön. Konttien toiminnan tuotosta 50 % käytetään paikallisen SPR:n piirin ohjelmatoimintaan, 25 % katastrofirahastoon ja 25 %:lla katetaan Kontti-ketjun kehittämistoimenpiteitä, kuten esimerkiksi perustamisinvestointeja. (SPR Kontti-ketju, Kontti-toiminnan esittely 2013.)

Työllistäminen liittyy olennaisesti Konttien toimintaan. Konttiyksikkö työllistää keskimäärin 40 henkilöä kerrallaan, joten monella paikkakunnalla se on suurimpia kolmannen sektorin työllistäjiä. Yhteistyö viranomaisten kanssa on erittäin tärkeää. Syksystä 2011 kevääseen 2012 Kontti-ketju uudisti sekä strategiansa, että johtamisjärjestelmänsä. Prosessin lopputuloksena saatiin vedettyä yhteen tärkeitä

toimintaa ohjaavia päätöksiä. Kontti-ketjun visio on olla arvostetuin valtakunnallinen kierrätystavarataloketju ja vastuullisen kierrätyksen edistäjä, sekä paras työllistäjä. Ketjun strategiset tavoitteet ovat kasvaa laajenemisen kautta, menestyä taloudellisesti ja työllistää tuloksekkaasti. Kaikkea toimintaa ohjaa neljä periaatetta: asiakasläheisyys, inhimillisyys, vastuullisuus ja laatu. (Kontti-ketjun strategia-raportti, 2012.) Työskentelyn tulokset näkyvät myös käytännössä: Kontti-ketjun johtamiseen lisättiin resursseja, jotta tärkeisiin ydintoimintoihin (kauppa, työllistäminen) voitaisiin varata riittävästi osaamista.

Jokaisessa Kontissa on käynnissä joko ESR-rahoitteinen (Oulu) tai kansallisrahoitteinen työllistämiprojekti. Tämä tarkoittaa sitä, että Kontti on hyvin sitoutunut kehittämään toimintaansa työllistämisen saralla viranomaisten toivomaan suuntaan. Kontti on arvostettu välityömarkkinatoimija myös viranomaisten silmissä. Tammikuun 2013 lopussa Tarja Filatovin välityömarkkinoiden selvitystyöryhmä halusi ojentaa raporttinsa työministeri Lauri Ihalaiselle hyvin toimivassa välityömarkkinapaikassa. Paikaksi valikoitui Vantaan Kontti-kierrätystavaratalo. (SPR Kontti-ketju, Kontti-toiminnan esittely 2013.)

Osaamisen kehittäminen kuuluu tärkeänä osana Konttien työllistämiseen. Tähän sisältyy sekä lyhytmuotoinen, että ammattitutkintoon valmistava koulutus. Koko henkilökunnalle suunnattuja lyhytkoulutuksia Konteissa järjestetään useita vuosittain (esim. asiakaspalvelu, ensiapu). Ammattitutkintoon valmistavia koulutusryhmiä aloitetaan keskimäärin kerran vuodessa. Konteissa kehitetään osaamista myös monilla muilla tavoin. Muun muassa työyhteisössä olemista ja sosiaalisissa tilanteissa selviytymistä opetellaan päivittäin. Tämän lisäksi Kontissa opetellaan erilaisia ammatillisia valmiuksia, kuten kuljetuspalvelua, asiakaspalvelua, kassatoimintoja jne. Osaamista pyritään kehittämään aina henkilön itsensä tarpeiden ja kykyjen mukaisesti. (SPR Kontti-ketju, Kontti-toiminnan esittely 2013.)

Konteissa voi opiskella tutkintoon hyvin monella eri tavalla, kuten oppisopimuksella, ns. TOPPIS-mallilla, sekä omaehtoisen koulutuksen ja palkkatukityön yhdistelmällä. Suurin volyymi on viimeksi mainitulla. Tämä malli on myös "Kontin oma", eli se on kehitetty yhteistyössä Konttien ja oppilaitosten välillä. Suorittamistapa on kaikissa ammattitutkintoon tai sen osaan johtavissa koulutuksissa sama. Henkilö työskentelee Kontissa erilaisissa mm. asiakaspalvelu- ja myyntitehtävissä keskimäärin 4 päivää viikossa, ja on oppilaitoksessa lähiopetuksessa yhden päivän viikossa.

Opiskelijat koulutuksen ja työllistämisen yhteensovitetulle jaksolle valitaan eri kaupungeissa eri tavoin. Joka paikassa kuitenkin TE-toimiston virkailijat valitsevat ensin korkeimpaan korotettuun palkkatukeen oikeutetut työntekijät. Joillakin paikkakunnilla oppilaitos ja Kontin esimies haastattelevat ehdokkaat ja saavat valita sopivimmat henkilöt, joillakin paikkakunnilla valinta menee taas niin, että TE-toimiston virkailijat valitsevat henkilöt itse. Onkin paljon keskusteltu siitä, että lähtökohtaisesti koulutuksiin tulisi lähettää paremmin motivoitunutta ja parempikuntoista väkeä, koska monilla tuen tarve opinnoissa ja työssä on todella suuri, ja siten koulutuksen jälkeinen työllistymisen todennäköisyys heikko. Koulutuksen ja työllistämisen markkinointia suoraan ulospäin esimerkiksi paikallisessa mediassa ei tehdä, koska valituilla tulee olla korkein korotettu palkkatukioikeus. Joillakin paikkakunnilla TE-toimisto erityisesti toivoo, ettei rekrytointia tehtäisi heidän ohitsensa, koska se lisää paineita työvoimahallinnossa kyselijöiden lisääntyessä. Lisäksi asiakkaalle on vaikea selvittää miksi hän ei pääse koulutukseen mukaan, vaikka hänellä kyseinen tukioikeus olisi, mutta tämä koulutus ei tue hänen työllistymistään. Muun muassa näiden syiden vuoksi TE-toimiston kädessä on ensisijainen opiskelijavalinta.

Oppilaitosten kanssa käydään neuvotteluja koulutuksen järjestämisestä. Koska koulutus on Kontille maksutonta, ei kilpailutusta tarvita. Oppilaitos valikoituu yhteistyökumppaniksi lähinnä sen perusteella, millaiset resurssit sillä on järjestää ryhmämuotoinen tutkintoon johtava koulutus. Poikkeuksena on Oulun ESR-projekti, jossa ELY-keskus on kilpailuttanut toimijat.

Kontti tekee oppilaitoksen kanssa yhteistyötä opintojen aikana. Opintojen henkilökohdistamisessa saatetaan olla opiskelijan tukena, ja joillain paikkakunnilla tiettyjä opintokokonaisuuksia suoritetaan käytännön työnä Kontissa, kuten esimerkiksi somistusopintoja. Tällöin opettaja käy arvioimassa opiskelijoiden työt Kontissa. Koulutuksen muusta järjestämisestä vastaa oppilaitos itsenäisesti. Konttien projektipäälliköt pyrkivät tukemaan kuitenkin opintoja sekä opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti, että järjestämällä ns. opintopiirejä. Opintopiireissä voidaan yhdessä tehdä koulutehtäviä tai esim. suunnitella näyttöjä. Yleensä esim. asiakastytytyväisyyskyselyn ollessa näytön osana, se on toteutettu ryhmämuotoisesti, ja Kontin esimiehet ovat koordinoineet sitä. Edellä mainittujen lisäksi Kontin projektipäällikkö pyrkii pitämään huolta aikataulusta, ja tarvittaessa varaamaan jopa työaikaakin siihen, että opiskelijoiden tehtävät tulisi tehtyä

ajallaan ja työntekijät voisivat valmistua määräajan puitteissa. Työllistämisjakso Kon-tissa kestää tavallisesti noin vuoden, joten työntekijöiden on tarkoitus saada tutkinto valmiiksi ennen työsuhteen päättymistä.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, KYSYMYKSET JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa Suomen Punaisen Ristin Konttien järjestämään myynnin ammattitutkinto- tai osatutkintokoulutuksesta valmistuneiden henkilöiden työllisyystilanne. Tutkimuksessa verrataan vuosina 2010-2012 tutkintoon valmistuneiden työllisyystilannetta niihin jotka ovat Kontissa työskennelleet, mutta eivät ole osallistuneet koulutukseen.

Hypoteesi on, että koulutuksen suorittaneet työllistyvät merkittävästi paremmin kuin koulutukseen osallistumattomat. Tämä hypoteesi perustuu useisiin tutkimuksiin, joiden tuloksena koulutus vaikuttaa henkilön työllistymiseen positiivisesti (Sipilä, Kestilä & Martikainen 2011, 124; Parpo 2007, 70; Myrskylä 2010, 13.)

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on seuraava:

Miten ammatillinen koulutus vaikuttaa pitkään työttömänä olleen Kontissa työskennelleen ja opiskelleen henkilön työllistymiseen?

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, onko ammatillisella koulutuksella ollut vaikutusta henkilön työllistymiseen. Vaikka teorian perusteella tiedetään, että työttömyys saattaa johtua myös muista syistä kuten esimerkiksi ns. hyvinvointivajeesta (Terävä, Virtanen, Uusikylä & Köppä 2011, 96-97), tässä opinnäytetyössä keskitytään selvittämään vain koulutuksen merkitystä työllistymiseen. Tavoitteena on verrata varsinaista tutkimusryhmää erilliseen vertailuryhmään.

Jos koulutuksen ja työllistymisen välillä löytyy merkittävä yhteys, toisin sanoen ammattitutkinnon suorittaneet jatkotyöllistyvät selkeästi paremmin kuin vertaisryhmä, voidaan Konteissa lisätä koulutuksen volyymiä ja eri ammattikoulutusvaihtoehtoja. Tämän lisäksi jo olemassa olevia koulutuksia sekä työllistymisen tukemista voidaan kehittää paremmin tavoitteita, eli jatkotyöllistymistä vastaavaksi.

4 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Koulutuksen merkitys Suomessa

Suomi on koulutuksen huippumaa. Peruskoulun päättäneistä lähes kaikki hakevat jatko-opintoihin. Työllisistä jo liki 40 prosenttia on korkeasti koulutettuja. Kuitenkin yli 400 000 työkäiseltä puuttuu ammattitutkinto kokonaan. 10 000 nuorta keskeyttää ammatillisen koulutuksena vuosittain. Synkkyyttä koulutusnäkyymiin lisää se, ettei työnantajilla näytä olevan kiinnostusta päivittää työntekijäasemassa olevan henkilöstön osaamista. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön mukaan kolme neljästä työntekijästä ei ole ollut päivääkään työnantajan kustantamassa koulutuksessa. (Ammattitutkinnosta potkua työuraan 2010.)

Tärkeintä työelämässä on osaaminen. Suomalaisessa työelämässä siitä on kuitenkin hyvä olla todistus. Erityisen tärkeää tämä on työttömäksi jäätyä, koska näyttö työurasta ilman tutkintopaperia ei riitä. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen tueksi tarvitaan uusia ratkaisuja, jotta oman osaamisen päivittämisestä tulee osa kaikkien työntekijöiden työtehtäviä. (Ammattitutkinnosta potkua työuraan 2010.)

Suomessa koulutusjärjestelmää on laajennettu niin sivistyksen ja talouskasvun edistämiseksi, kuin köyhyyden poistamiseksi. Koulutuksen ekspansio kuitenkin tarkoittaa tutkintojen inflaatiota. Väestön koulutustason noustessa hyvän ja huonon työmarkkina-aseman raja siirtyy yhä ylemmäs tutkintojen asteikolla. Pelkällä peruskoululla ei enää pärjää, eikä ylioppilasta pidetä erityisen oppineena. Suureksi tasa-arvoistajaksi rakennettu järjestelmä onkin osoittautunut lajittelukoneeksi. Päällisin puolin näyttää yksinkertaisesti siltä, että sekä vauraus ja hyvinvointi, että toistuva työttömyys ja muu sosiaalinen huono-osaisuus jakautuvat paljolti yksilön hankkiman koulutuksen mukaan. (Silvennoinen 2002, 10, 186-187.)

Työttömyys ei näytä pitkittyessään innostavan ihmisiä kouluttautumaan harrastusmielissä. Suuntaus on pikemminkin laskeva työttömyyden keston mukaan. Koulutukseen hakeutumisen kynnys on monelle aikuiselle sitä korkeampi, mitä epävarmemmilla siitä saatavat hyödyt näyttävät. Kouluttautumiseen tottumaton työtön suuntautuu opiskelui-

hin sitä vakavammin, mitä enemmän hän uskoo koulutuksen auttavan työnsaannissa. (Silvennoinen 2002, 166-167.)

Pelkästään koulutuksen tarjoaminen ei pureudu työttömyysongelman ytimeen, työn puutteeseen. Eikä se voi vaikuttaa omiin perusmekanismeihinsa, jotka juontuvat siihen, että koko instituutio on erottautumisen ja karsinnan väline. (Silvennoinen 2002, 204.) Fluitman ja Carnoy ovat tutkineet teollisuusmaiden koulutus- ja työllistymisongelmia. Myös heidän tutkimuksensa johtopäätöksiin kuului, että pelkästään koulutus ja opiskelu eivät luo työpaikkoja. Ne voivat tehdä olemassa olevat työpaikat helpommin saavutettaviksi, ja ne voivat vaikuttaa työntekijöiden, työantajien ja valtion tuottavuuteen. Näillä saattaa olla pitkäaikaisia vaikutuksia töiden muodostumiseen, mutta lyhytaikaisesti koulutus ei ole mikään ihmeratkaisu työttömyysongelmaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että koulutusta ja harjoittelua pitäisi vähentää. Molempia tarvitaan, mutta niiden pitäisi olla tarkoituksenmukaisempia, tehokkaampia ja vaikuttavampia. (Fluitman & Carnoy 1996, 4.)

Kun ennen painotettiin erityisiä taitoja eri ammatteihin, tänä päivänä edellytetään työntekijöiden olevan valmiita nopeasti moniin erilaisiin tehtäviin, jotka tulevat vaihtumaan paljon useammin kuin ennen. Fluitmanin ja Carnoy (1996) tutkimuksen mukaan koulutuksen tulee tulevaisuudessa tähdätä kolmeen eri seikkaan. *Ensinnäkin* pitää kehittää opiskelijoiden sopeutumiskykyä, vuorovaikutustaitoja sekä ongelmanratkaisukykyä. Avainasemassa tulee olemaan työntekijöiden kyky oppia uusia töitä lyhyessä ajassa. *Toiseksi* pitää kehittää siirtymiä opiskelusta työelämään. Tämä on erityisen tärkeää korkean nuorisotyöttömyyden vuoksi. On olemassa lukuisia erilaisia koulutuksia, jotka eivät johda minnekään. Kuitenkin koulutus tulisi aina "virallistaa", ja siihen työhön pitäisi ottaa mukaan myös paikalliset työnantajat, oppilaitokset, harjoittelupaikat ja kunnat. Jos koulutusten standardeja ei tunnusteta laajasti, on vaarana että niillä ei ole arvoa työmarkkinoilla. *Kolmantena*, ja yhtä tärkeänä asiana voidaan nähdä elinikäinen oppiminen. Pitäisi olla selvää, että ihmisten tulee koulututtautua useita kertoja työuransa aikana. Hyvällä ennakoimisella ja uudelleen koulutuksen mallilla voitaisiin pienentää kustannuksia äkillisissä teknologisissa ja rakenteellisissa muutoksissa. Parhaassa tapauksessa hyvin organisoitu elinikäisen oppimisen ja koulutuksen malli tukisi taloudellista kasvua, mutta myös varmistaisi, että hyvässä taloustilanteessa hyöty voitaisiin levittää tasapuolisesti kaikille työntekijöille. Tällaisessa tilanteessa suurin osa työvoimasta olisi

taitavaa ja joustavaa, eikä rakennemuutoksista hyötyisi vain pieni osa työvoimasta. (Fluitman & Carnoy, 1996, 5.)

Myrskylä (2010, 19-20) on kartoittanut suomalaista työvoimaa ja sen taustatekijöitä vuodesta 1987 vuoteen 2008. Hänen mukaansa suomalaisen työvoiman laadunmuutosta kuvaa parhaiten sen koulutustaso. Työllisten koulutustaso on selvästi parantunut, ja esimerkiksi vain perusasteen tutkinnon suorittaneiden työllisten määrä on vähentynyt kahdessakymmenessä vuodessa 900 000:sta 400 000:en, eli alle puoleen. Vuonna 1987 lähes 40% työllisistä työskenteli ilman ammatillista koulutusta, nyt kouluttamattomia työllisiä on enää 17%.

Myös työttömien koulutustaso on parantunut, mutta ei yhtä paljon kuin työllisten. Perusasteen varassa olevien työttömien osuus on pudonnut 48 prosentista 32 prosenttiin. Syy tähän on siinä, että työttömiksi joutuu paljon enemmän heikosti koulutettuja, kuin paremmin koulutettuja. Vain perusasteen tutkinnon suorittaneita on työttömissä puolet enemmän kuin työllisissä. Työttömyyden suurin raskaus kohdistuu edelleen heikoimmin koulutettuihin. (Myrskylä 2010, 21.)

4.2 Työttömyyden ominaispiirteitä

Laajaan rakennetyöttömyyteen luetaan Työministeriön määrittelyn mukaan pitkäaikaisyöttömät, toistuvaistyöttömät, työvoimapolitiittisten toimenpiteiden jälkeen työttömäksi palaavat, sekä toistuvasti toimenpiteisiin osallistuvat henkilöt. Rakennetyöttömyyteen kuuluva ryhmä koostuu hyvin eri-ikäisistä ja erilaista osaamista omaavista miehistä ja naisista. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen 2011, 10.)

Rakennetyöttömyyttä tilastoidaan Työ- ja elinkeinoministeriön toimesta. Tilastojen perusteella rakennetyöttömyys on kasvussa. Sen taustalla voidaan nähdä elinkeino- ja tuantorakenteen muutos, sekä talouden kansainvälistyminen. Yksinkertaisia, suorittavia tehtäviä on vähän. Muutoksesta johtuen osalla työvoimasta tiedot ja taidot eivät vastaa työmarkkinoiden tarvetta. Myös suhdannetilanne vaikuttaa rakennetyöttömyyden kehitykseen. Taantuman seurauksena pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen 2011, 10.)

Työttömäksi joutumisella on hyvin pitkälle jatkuvat seuraukset, sillä puolet työttömistä ei palaa enää koskaan työelämään. Paluuprosentti nousee hieman jos joukkoon ei laske- ta iäkkäitä, yli 55-vuotiaita työnhakijoita. On vaikeaa ymmärtää miksi koulutetuilla ih- misillä, joilla olisi edessään vielä 10-30 työvuotta, ei löydy töitä. Samalla keskustellaan työperäisen maahanmuuton lisäämisestä. (Myrskylä 2010, 70.)

Myrskylän tutkimuksessa vuoden 2000 työttömien paluutarkastelu kertoo sen synkän tosiasian, että vain puolet alle 35-vuotiaista miehistä ja puolet alle 45-vuotiaista naisista palaa koskaan työmarkkinoille. Näitä vanhemmissa ikäryhmissä enemmistöllä työttö- myys jatkuu tai työtön päätyy työmarkkinoiden ulkopuolelle. Jos 45 vuotta täyttänyt mies tai nainen päätyy työttömäksi, hänen paluunsa työelämään on harvinainen poikke- us ja yli 55-vuotiailla näitä poikkeuksia ei tapahdu juuri koskaan. (Myrskylä 2010, 73- 74.)

4.3 Työllistymistä hidastavat tekijät

Työttömyyskauden jälkeen työllistyminen on selkeästi yleisempää niillä, joilla on kor- keampi koulutustaso. Työttömyyskauden kestoon vaikuttavat seikat eivät ole yllättäviä: ikääntyminen, puuttuva perusasteen jälkeinen koulutus, asuinalueen korkea työttömyys- aste, ulkomaan kansalaisuus ja vajaakuntoisuus. (Aho & Koponen 2008, 102.)

Monen työvoimaviranomaisen mielestä osaamisvaje koituu yhä useamman työllistymis- tä hidastavaksi tekijäksi. Osittain tämä katsotaan johtuvan työelämän yhä tiukemmista osaamisvaatimuksista. Toisaalta oman ryhmänsä luo myös oppimisvaikeuksista kärsivät aikuiset, joista moni ei ole käynyt edes peruskoulua loppuun. Mahdollisia oppimisvai- keuksia ei ole välttämättä koskaan edes tunnistettu, sillä erityistukea ei ollut heidän kou- luaikanaan saatavilla. Osaamisen puuteiden lisäksi virkailijat ovat tuoneet esille merkit- täviä työllistymistä estäviä tekijöitä. Näitä ovat mm. päihteiden käyttö, velkaongelmat ja harmaassa taloudessa työskentelyyn liittyvät tekijät. Myös sosiaalisia rajoitteita, moti- vaatio-ongelmia sekä terveydellisiä rajoitteita esiintyy. (Terävä ym. 2011, 35-36.)

Kysyttäessä henkilöiltä itseltään, mitkä he näkevät suurimmiksi työllistymisen esteiksi, vastaukset olivat suurimmaksi osaksi ikään ja terveyteen liittyviä. Seuraavaksi eniten

vaikeasti työllistyivät puhuivat omaan motivaatioon tai työnhakukäyttäytymiseen liittyvistä tekijöistä, sekä yleisestä työmarkkinatilanteesta. Ammatillinen osaaminen tai työkokemuksen puute tuli esiin vain harvoissa tapauksissa. (Terävä ym. 2011, 38.)

Työhallinnon URA-aineistojen tietojen perusteella tehdyn tarkastelun tuloksena voidaan nähdä, että vain 10,5% vaikeasti työllistyvistä työllistyi erilaisten työvoimahallinnon toimenpiteiden jälkeen. Korkean iän nähtiin heikentävän selvästi työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Sen sijaan koulutusasteen yhteys työllistymiseen voidaan aineiston perusteella todeta suuntaa antavaksi. Aineisto antaa viitteitä siihen, että korkeakoulu- ja tutkijatason koulutuksen omaavat työllistyvät suhteellisesti useammin, mutta toisaalta alimman korkea-asteen koulutuksen omaavat työllistyivät keskiasteen koulutuksen saaneita paremmin. (Terävä ym. 2011, 50, 52.)

Taustatekijöillä on ainoastaan rajallinen merkitys pohdittaessa vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymisen esteitä. Todelliset työllistymisen esteet liittyvät usein asiakkaiden ns. hyvinvointivajeeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että työllistymistä usein hidastaa tai kokonaan estää ongelmat, jotka liittyvät asiakkaan fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, sekä kykyyn selvittää arjen vaatimuksista. Erityisesti päihderiippuvuus, elämänhallinnan vaikeudet, terveydelliset rajoitteet sekä motivaatioon liittyvät kysymykset hidastavat työllistymistä. Rakennetyöttömyyden lisääntyessä yksipuoliseen tai vanhentuneeseen osaamiseen liittyvät haasteet ovat syventyneet. (Terävä ym. 2011, 96, 97.)

Selvitysten mukaan ammatillisen koulutuksen puute, vanhentunut koulutus tai työttömyyden pitkittyminen eivät välttämättä ole työllistymisen este, jos työelämävalmiudet ja henkilön oma motivaatio ovat kunnossa ja palkattava henkilö saa riittävästi tukea työsuhteen alussa. Avoimille työmarkkinoille sijoittumisessa on tutkinnoilla, niiden osilla ja ammattipätevyyksillä osoitetulla ammattitaidolla keskeinen merkitys. Esimerkiksi tammi-kesäkuussa 2010 vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleista noin 40 prosentilla oli vain perusasteen koulutus. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen 2011, 14-15.)

Aho ja Mäkiäho (2012, 28-29) tutkivat yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden työttömyystilannetta. Miehet näyttäisivät vajoavan naisia helpommin vaikeaan työllis-

tymisasemaan. Kohderyhmässä yli puolet henkilöistä oli yksin asuvia, joten työllistymisvaikeudet ja yksin asuminen liittyvät toisiinsa. Selvää ei kuitenkaan ole kuinka perheettömyys johtaa työttömyyteen, tai työttömyys perheettömyyteen. Vähäinen koulutus oli selkeästi yksi työllistymisen este, mutta koulutus ei yksin riitä takaamaan työllistymistä, sillä yli puolella kohderyhmästä oli peruskoulun jälkeinen tutkinto. Terveystingelmat olivat työllistymisen esteenä noin viidesosalla kohderyhmästä. Edellä mainittujen lisäksi asuminen korkean työttömyyden alueella vaikuttaa jonkin verran työttömyyden kestoon. Kuitenkin myös työttömyys ja sen pitkittyminen saattaa muodostua työllistymisen esteeksi.

Parpon (2007, 73) mukaan eräs olennainen työllistymisen este on toimeentuloturvaetuuksien aiheuttamat kannustinloukut, jos vaihtoehtona on lyhytkestoinen keikkatyö. Jos tarjolla taas on pysyvä kokopäivätyö, toimeentuloetuuksilla ei ole yleensä merkitystä työn vastaanottamiseen. Keikkatyöstä ja byrokratiasta aiheutuvien tuloloukkujen välttämiseksi työttömillä ei ole halukkuutta hakeutua keikkatöihin. Nykytyömarkkinoita ajatellen keikkatyö on kuitenkin yleinen työskentelymuoto erityisesti työsuhteen alussa. Joustamattomuus toimeentulo- ja työttömyysturvaetuuksissa synnyttää työttömyyttä.

4.4 Työllistymistä edesauttavat tekijät

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyrkinyt helpottamaan työttömien työllistymistä tarjoamalla työttömille koulutusta tai tukitoita. Koulutuksella tähdätään työttömien ammattitaidon parantamiseen, tai ainakin sen ylläpitämiseen. Lisäksi koulutusta annetaan työnhakutaidoista. (Myrskylä 2010, 61.) Työvoimapoliittiset toimet näyttäisivät jonkin verran lisäävän työllistymisen mahdollisuutta. Toimenpiteiden vaikuttavuus riippuu kuitenkin paljon yksilöllisestä osuvuudesta. Eniten työllistyvyyteen vaikuttaa aikaisempi työhistoria, ikä ja koulutustaso. Työvoimapoliittiset toimenpiteet vaikuttavat kuitenkin keskimäärin vähän, vaikka oikein kohdistettuna voivatkin olla vaikuttavia. (Aho & Mäkiäho 2012, 34.)

Ahon ja Koposen (2008, 107) kiinnostavimpia havaintoja on, että kun työttömyyskausi päättyy, sen päättymisen työllistymiseen ei harvinaistu, vaikka työttömyyskausi olisi pitkäkin. Työllistyminen on siis hyvin mahdollista, vaikka työttömyys jatkuisi pitkään.

kin. Yksityissektorille työllistäminen, sekä ammatillinen työvoimakoulutus näyttivät myös lisäävän selkeästi työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Työvoimapolitiikan toimien tuloksellisuuteen vaikuttaa työttömän henkilön taustaominaisuudet, kuten sukupuoli, ikä, koulutustaso, koettu työttömyys ja etäisyys työmarkkinoista. Työllistymiseen on vaikuttanut myös joukko muita tekijöitä, kuten osallistujien henkilökohtaisen ominaisuudet, motivaatio ja mieltymykset, sekä viranomaisten päätökset. Toimenpiteiden tarkempi vaikuttavuuden arviointi edellyttäisi vaikeasti toteutettavia yksilötason seurantatutkimuksia. (Nio & Sardar 2011, 7.)

Nion ja Sardarin (2011, 7, 15) mukaan työllistyneiden sukupuolierot olivat vähäiset. Taantuman kohdattua kuitenkin voimakkaimmin miesvaltaisia aloja, sijoittumisen erot tasaantuivat ja kasvoivat jopa 12 prosenttiyksikköä naisten eduksi. Ikäryhmittäin erot olivat selvät. Parhaiten ammatillisesta työvoimakoulutuksesta ja tukityöstä sijoittui avoimille työmarkkinoille nuoret 20-34-vuotiaat. Matalimmaksi jäi työllistyminen yli 50-vuotiaiden ryhmässä. Työllistyminen nousee portaittain myös koulutustason nousun myötä. Työllistyminen on yleensä heikointa niillä alueilla, joilla työttömyysluvut ovat korkeimmat. Vastaavasti taas alueen matala työttömyysaste parantaa mahdollisuuksia työllistyä avoimille markkinoille toimenpiteen jälkeen.

Aktivointitoimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi on työhallinnon toimenpiteisiin sisällytetty entistä enemmän sosiaalisia elementtejä. Työhallinnon lisäksi sosiaalitoimen mukanaoloa on lisätty (työvoiman palvelukeskukset) ja aktivointia on uudistettu 2000-luvun jälkeen muun muassa kuntouttavalla työtoiminnalla. Tämä on edellyttänyt julkisen sektorin eri toimijoiden entistä tiiviimpää yhteistyötä. (Parpo 2007, 26-27.)

Eri ELY-keskusten alueita vertailtaessa voidaan nähdä, että hyviä toimenpidekäytäntöjä löytyy ympäri maata. Matalan työttömyyden alueilla tukityöllistämistä sijoitetaan keskimäärin paremmin kuin ammatillisesta työvoimakoulutuksesta. Sama ilmiö on ollut nähtävissä myös aiempina vuosina. On mielenkiintoista miksi samanaikaisesti ei saada hyviä tuloksia sekä ammatillisesta työvoimakoulutuksesta, että tukityöllistämisestä. Tätä selittää ainakin osittain se, että niitä käytetään alueittain eri mittakaavassa. Voidaan olettaa, että kun työvoimakoulutusta järjestetään vähemmän, se suunnitellaan paremmin ja kohdennetaan valikoivammin, jolloin koulutukseen tulevat juuri oikeat työntekijät.

Työvoimakoulutuksesta työllistyneiden määrää nostaa joissain paikkakunnilla sen kohdistaminen jo työllisiin henkilöihin. Alueellisia eroja saattaa selittää myös erilainen strategia. Joillain alueilla toimenpiteiden käytön painopiste on selkeästi pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyssä, jolloin työttömiä sijoitetaan toimenpiteillä jo lyhyen työttömyyden jälkeen. Toisilla alueilla panostetaan taas vahvasti työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisyyn, ja työllistetään enemmän pitkäaikaistyöttömäksi tulossa olevia tai pitkäaikaistyöttömäksi joutuneita. Sijoittumistulokset näyttävät sitä paremmilta, mitä enemmän sijoitetaan lyhyen aikaa työttömänä olleita. (Nio & Sardar 2011, 15-17.)

4.5 Työvoimapolitiittisten toimien vaikuttavuus

Työvoimapolitiikalla tarkoitetaan yleisellä tasolla valtion puuttumista työmarkkinoihin. Sen tärkein päämäärä on työmarkkinoiden toimivuus, markkinamekanismin esteiden ja ei-toivottujen seurausten minimointi. Koulutuksen rooli työvoimapolitiittisena toimenpiteenä on korostunut nimenomaan niin kutsutussa aktiivisessa työvoimapolitiikassa. Työllisyyskoulutusta on kritisoitu usein siitä, että se on keskittynyt liikaa työttömiin ja työttömyyden uhkaamiin, eikä ennakoi tulevaa kehitystä. (Silvennoinen 2002, 78, 85, 98.)

Suomen nykyisen hallitusohjelman kolme keskeisintä tavoitetta ovat köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen, julkisen talouden vakauttaminen, sekä kestävä talouskasvu, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Hallitusohjelman mukaan Suomen menestyksen ja hyvinvoinnin kasvu on kiinni laajasta sivistyksestä, ammattitaidosta sekä korkeasta osaamisen tasosta. Työttömien työkyvyn ylläpitoon ja työmarkkina-avalmiuksien parantamiseen panostetaan. Tavoitteena on työttömän mahdollisimman nopea paluu työmarkkinoille. Työllistymisen kynnykset poistetaan ja kannustavuutta lisätään. (Hallitusohjelma 2011, 7-8.)

Eräänä aktivointikeinona työvoimahallinnolla on käytettävissään palkkatuettu työ. Tutkimuksessaan Terävä ym. (2011, 79, 87) tarkastelivat eri sektoreille työllistettyjä vaikeasti työllistyviä henkilöitä, ja heidän pääsyään avoimille työmarkkinoille palkkatukijakson jälkeen. Tutkimuksesta kävi ilmi, että parhaimmat työelämävalmiudet omaavat henkilöt sijoitetaan yrityksiin, ja heikoimmat muille sektoreille. Kolmannen sektorin

vaikuttavuus, eli avoimille työmarkkinoille työllistyneiden määrä on kaikkein heikoin. Toisaalta taas kolmannen sektorin vaatimukset työntekijän osaamisesta ovat kaikkein matalimmat.

Myrskylän (2010, 67-68) mukaan palkkatukityössä olleiden avoimille markkinoille työllistyminen ei ole yhtä korkeaa kuin koulutuksen, mutta sekin nostaa selvästi työnsaantimahdollisuuksia. Koulutuksen paremmuutta saattaa selittää muun muassa se, että varsinkin julkisissa palveluissa on ollut tapana käyttää naisia sijoitustyössä. Tällaisen jakson päätyttyä sijoitettu on usein palannut takaisin työttömäksi ja tehtävään on otettu uusi työtön. Miesten parhaat työllistymisluvut ovat 1990-luvun lopusta kun työvoiman kysyntä kasvoi muutenkin nopeasti. Koulutus ja tukityöllistäminen näyttävätkin olevan ratkaiseva tekijä, joka auttaa työttömän takaisin työmarkkinoille, etenkin hyvässä työvoiman kysyntätilanteessa. Toimenpiteiden vaikuttavuus alenee selvästi iän myötä, mutta merkittävää on, että toimenpiteet parantavat vielä 55 vuotta täyttäneidenkin työllistymismahdollisuuksia verrattuna kaikkiin työttömiin.

Työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistuneiden tilannetta on seurattu vuodesta 2005 asti. Vuosiseurannat ovat osoittaneet, että toimenpiteiltä sijoittuminen riippuu pitkälti alueen työllisyystilanteesta, ja siitä mihin työttömien ryhmiin toimenpiteitä kohdistetaan. Työvoimakoulutuksen vaikuttavuutta on saatu parannettua mm. räätälöimällä koulutusta yhteishankinnoilla työnantajien tarpeisiin. Palkkatuilla työllistyneiden osuudet ovat jääneet työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikutuksia heikommiksi. Toisaalta tukityöllistyneiden heikkoa vaikuttavuutta kuvaa työttömyyden rakenteen vaikeutuminen ja sen myötä toimenpiteiden kohdistaminen syrjäytymistä ehkäiseväksi vaikeimpiin työttömien ryhmiin. (Nio & Sardar 2011, 1.) Toimenpiteiden entistä selvempi kohdentaminen on avainasemassa jos toivotaan työllistymistulosten paranevan. Tehokkaankin toimenpiteen käyttö voi heikentyä, jos sitä laajennetaan liian paljon. (Tuomala 2002, 9.)

Työmarkkinatuen työharjoittelulla on tutkitusti heikko vaikuttavuus. Työharjoittelun jälkeinen työllistyminen, jatkokoulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen siirtyminen on ollut heikkoa. Erityisesti suuri osa nuorista on jäänyt syrjäytymisvaaraan. Epäonnistuneen työharjoittelun jälkeen monet nuoret eivät ole enää palanneet TE-toimistoon työnhakuun, vaan ovat jääneet koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle, ja siten syrjäytymiselle alttiiksi. (Nio & Sardar 2011, 1.)

Näyttäisi siltä, että tietyn osallistumismäärän jälkeen toimenpiteiden hyöty laskee. Jos henkilö on ollut työllistettynä useampaan kertaan voidaan katsoa, ettei työllistämisen hyöty työllistymistarkoituksessa ole enää hyvä. Työllistäminen kuitenkin saattaa parantaa elämänlaatua ja -hallintaa merkittävästi. Työttömyyden alun ja 500 päivän täyttymisen väliin jää kuitenkin niin sanottu musta aukko, jossa monet vaikeasti työllistyvät jäävät ilman palveluita. Työllistymisen kannalta tällä väliin jäävällä passiivisella kaudella on työttömyyttä entisestään pitkittäviä seurauksia. (Terävä ym. 2011, 97.)

Nio ja Sardar (2011, 2-3) tutkivat kaikkien vuonna 2009 työvoimapolitiikan toimenpiteiden päättäneiden tilannetta, ja vertaavat niitä aikaisempiin vuosiin. Syvässä talouden taantumassa vuonna 2009 toimenpiteiltä työllistyneiden osuudet laskivat. Työvoimahallinto ei ehtinyt lisäämään aktiivitoimenpiteitä yhtä nopeasti kuin kasvava työttömyysluku olisi edellyttänyt. Työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi vuonna 2009 30,5%, kun taas aktiivitoimenpiteet lisääntyivät 0,9%. Aktiivisen työvoimapolitiikan osuus työvoimapolitiikan kokonaiskustannuksista oli vajaa kolmannes vuonna 2009. Toisin sanoen kaksi kolmannesta työvoimapolitiikan menoista käytettiin passiiviseen työvoimapolitiikkaan, eli työttömyysturvaan ja työttömyyseläkkeeseen. Vuoden 2009 kaikki aktiivitoimenpiteet yhteenlaskettuna, avoimille työmarkkinoille työllistyi vajaat 23 prosenttia. Tavoitteeksi asetetusta 40 prosentista jäätiin selvästi. Suurena syynä tähän oli taloudellinen taantuma, ja siitä johtuva työvoiman kysynnän heikkeneminen.

Toimenpidekohtainen seuranta kertoo, että avoimille työmarkkinoille työllistyminen riippuu sekä työllisyystilanteesta, että työttömyyden rakenteesta. Myös toimenpiteiden valinta vaikuttaa työllistymiseen. Kaikkein heikoimmin työllistyy yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneet työttömät. Myös työmarkkinatuella sijoitetut harjoittelijat työllistyvät harvemmin kuin muilla vastaavilla toimenpiteillä sijoitetut. Korkeimmat työllistymisluvut ovat perinteisesti olleet oppisopimusopiskelijoilla, sekä starttirahan saaneilla. (Nio & Sardar 2011, 4.)

Työvoimapolitiikassa on perinteisesti kiinnitetty paljon huomiota työvoiman tarjontaan, eli työnhakijoiden työllistymisedellytyksien parantamiseen esimerkiksi koulutuksen avulla. Vähemmän huomiota on kiinnitetty työvoiman kysyntään, eli yritysten ja muiden työnantajien näkökulmaan. Kysyntään voidaan vaikuttaa madaltamalla rekrytointikynnystä työvoimapalveluilla, ja etsimällä työttömille aktiivisesti työmahdollisuuksia.

Nykyistä aktiivisemmalla markkinoinnilla ja tiedottamisella voitaisiin vaikuttaa työnantajien käsityksiin, ja saataisiin selville työnantajien tarpeet. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen 2011, 13, 15.)

Välityömarkkinoita koskevien työllisyyspoliittisten avustusten käyttötarkoituksia on arvioitava uudelleen. Vuonna 2009 korkeimmalla korotetulla palkkatuella yhdistyksiin ja säätiöihin työllistetyistä henkilöistä vain 3% oli työllistynyt avoimille työmarkkinoille. Työhallinto pyrkiikin löytämään välityömarkkinatoimijoiksi sellaisia yhdistyksiä ja säätiöitä, jotka ovat valmiita tarjoamaan koulutusta työpaikalla. Tämän avulla palkkatu- kityön vaikuttavuutta mahdollisesti saadaan nostettua. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoita- misesta työvoimavarojen turvaamiseen, 2011, 19-20.)

Useimmissa EU-maissa työvoimapolitiikan vaikuttavuutta arvioidaan kuuden kuukau- den kohdalla toimenpiteen jälkeen. Suomessa vakiintunut käytäntö on kolme kuukautta toimenpiteen jälkeen. Pidemmän seurantajakson jälkeen on havaittu Suomessakin työl- listymisprosenttien nousevan 3-5 prosenttiyksikköä erityisesti työvoimakoulutuksessa, työharjoittelussa ja työelämävalmennuksessa. Työllisyystilanteen huonontuessa nopeas- ti vuonna 2009 pidemmän seurantavälin ei kuitenkaan huomattu enää parantavan toi- menpiteiden vaikuttavuutta. Kun verrataan ammatillista työvoimakoulutusta ja palkka- tukityötä, näyttäisi työvoimakoulutus olevan vaikuttavampaa pidemmällä seurantape- riodilla myös vuonna 2009. Kuuden kuukauden jälkeen ammatillisen työvoimakoulu- tuksen jälkeen työllisinä oli 33% osallistuneista, kun palkkatukityössä vastaava luku oli 30%. (Nio & Sardar 2011, 5-6.)

4.6 Kolmas sektori työllistäjänä

Kolmannen sektorin työllistämisestä puhutaan käsitteellä välityömarkkinat. Nämä sijoit- tuvat hankalasti määriteltävälle työttömyyden ja avointen työmarkkinoiden väliselle alueelle. Välityömarkkinatoimijat työllistävät sekä pyrkivät tarjoamaan erilaisia aktiivi- sia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on henkilön työllistyminen avoimille työmarkki- noille. Kolmannen sektorin rooli työllistämispalvelujen tarjoajana on merkittävä. Palk- katuella työllistettävistä noin 30% sijoittuu kolmannelle sektorille. (Von Hertzen-Oosi, Vaitinen, Ruoppila & Virtanen 2010, 9, 12.)

Työ- ja elinkeinohallinnossa välityömarkkinoilla tarkoitetaan työttömille tarjottavia määräaikaista työmahdollisuuksia palkkatuella tai työmarkkinatoimenpiteenä. Olennaisin ero välityömarkkinoilla on niin sanottuihin normaaleihin työmarkkinoihin on se, ettei välityömarkkinoiden työpaikkoja olisi olemassa ilman yhteiskunnan taloudellista tukea. Vastineeksi taloudellisesta tuesta yhteiskunta olettaa, että työntekijöille tarjotaan normaalityömarkkinoita enemmän ohjausta ja tukea. Välityömarkkinatyönantajia ovat lähinnä yhdistykset ja säätiöt. Suuri osa nykyisistä välityömarkkinatoimijoista ei kuitenkaan tarjoa riittävästi tukea palkkaamilleen henkilöille. Niissä palkkatuetuissa työpaikoissa, joissa palkkatuki ei toimi rekrytointitukena, vaikuttavuutta voitaisiin parantaa tarjoamalla työhön liittyvää ammatillista koulutusta. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen 2011, 17-18.)

Von Herzen-Oosi ym. (2010, 21-29) ovat tutkineet kolmannen sektorin palvelujen vaikuttavuutta. He tarkastelivat URA-järjestelmästä saatuja tietoja vuonna 2006 kolmannella sektorilla palkkatukityöskennelleistä henkilöistä. Aineistossa oli 17 441 henkilöä, joista 60% oli naisia. Tutkimustuloksista ilmeni, että noin 30% kohderyhmästä oli suorittanut ainoastaan perusasteen koulutuksen. Korkeasti koulutettuja oli vähän (5%), ja noin puolet ryhmästä oli suorittanut keskiasteen opinnot. Tutkimusryhmän tarkasteltua palkkatuella sijoitettujen tilannetta 12 kuukautta sijoituksen jälkeen näytti siltä, että puolet kohderyhmästä oli työttömänä ja noin 30% sijoitettuna. Tutkimusryhmä arvioi, että avoimille työmarkkinoille työllistyminen on suurelta osin kiinni henkilön taustasta, johon kuuluu ikä, koulutustausta, työttömyyden kertymä, sukupuoli ja mahdollinen diagnoosi. Todennäköisimmin työllistyy nuoret ja ylemmän korkea-asteen koulutuksen suorittaneet. Työllistävän organisaation toimiala tai muut ympäristötekijät eivät näyttele niin suurta roolia, mutta toisaalta organisaation tarjoamat tukipalvelut, sekä verkostoituminen yritysten kanssa parantavat työllistymistä avoimille markkinoille.

4.7 Aiemmat kokemukset palkkatukityön ja koulutuksen yhteensovittamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriön valtakunnallisessa ESR-kehittämisohjelmassa 2007-2013 esitetään palkkatuetun työn ja työvoimapolitiittisen koulutuksen yhteensovittamismallia. Tätä kutsutaan Toppikseksi. Toppiksen tavoitteena on lisätä työpaikkakoulutusta, paran-

taa palkkatuetun työn vaikuttavuutta, sekä parantaa työvoimakoulutuksen vaikuttavuutta. Toppis sopii erityisesti niille, jotka eivät motivoidu opiskelemaan perinteisessä ammatillisessa koulutuksessa. Toppis on toimiva, käytännönläheinen ja työllistymisprosessia tukeva koulutusmuoto. (Toppis-koulutusprosessin raportti 2011, 3, 21.)

Lapin ELY-keskuksen alainen ESR-rahoitteinen Suunto-projekti käynnisti Toppis-kokeilun yhdessä kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Koulutukseen ja palkkatukityöhön ohjattiin sellaisia asiakkaita, joiden tavoitteena oli työllistyä avoimille työmarkkinoille. Jakson tavoitteena oli lisätä työllistettyjen ammattitaitoa, ja auttaa heitä siirtymään avoimille työmarkkinoille. Siksi erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että tukityöpaikka vastaisi mahdollisimman paljon avointen markkinoiden työpaikkoja. (Toppis-koulutusprosessin raportti 2011, 5.)

Vuoden 2010 loppuun mennessä Suunto oli käynnistänyt yhteensä viisi Toppis-ryhmää eri aloilta (talotekniikka, sosiaali- ja terveysala, kaupallinen ala sekä siivousala), jossa jokaisessa tarkoituksena oli suorittaa osa-ammattitutkinto. Toppikseen 50:stä osallistuneesta asiakkaasta 17 oli miehiä ja 33 naisia. Asiakkaista 42% oli iältään 21-40-vuotiaita, 41-50-vuotiaita oli 38%. Tarkasteluajankohtana 31.12.2010 10% jatkoi opiskeluaan joko työvoimapolitiittisena tai omaehtoisena koulutuksena, tähtäimensä suorittaa koko tutkinto. Koulutustaan vastaavassa työtehtävässä avoimilla markkinoilla oli 16% ja sijaisuuksissa tai osa-aikatöissä 8%. Palkkatuetussa työssä jatkoi 26%, ja kokonaan työttömänä oli 8% osallistuneista. Parhaiten työllistyi sosiaali- ja terveysalan Toppis-koulutuksesta. (Toppis-koulutusprosessin raportti 2011, 6-17.)

Suunto-projekti keräsi Toppiksen jälkeen palautetta siihen osallistuneilta henkilöiltä. Pääsääntöisesti osallistujat olivat tyytyväisiä Toppis-koulutukseen, ja kokivat sen työelämälähtöisyyden erittäin hyvänä. Erityisinä onnistumisina Toppiksen suhteen voidaan pitää opiskelijoiden hyvää motivaatiota, sillä vain 3 henkilöä keskeytti koulutuksen. Tämän lisäksi Toppis motivoi osallistujia opiskelemaan, sillä 52% koulutukseen osallistuneista jatkoi opintojaan. Myös palkkatukityön vaikuttavuus parantui, sillä 26% osallistuneista oli tarkasteluhetkellä oman alansa töissä tai sijaisuuksissa ja 76% suoritti ammattitutkinnon tai sen osan. (Toppis-koulutusprosessin raportti 2011, 19, 21.)

4.8 Toiminnan vaikuttavuustavoitteet

Vaikuttavuustutkimus on haastava tehdä. Aho ja Koponen (2008, 10) kirjoittavat vaikuttavuustutkimuksesta, että koska työllistymiseen vaikuttavat arvioinnin kohteena olevan toimenpiteen lisäksi monet muutkin seikat (ikä, koulutustausta, työkokemus), toimenpiteen vaikuttavuutta ei voi päätellä suoraan siitä, onko työllistyminen tapahtunut toimenpiteen jälkeen. Vaikuttavuus tarkoittaa sitä, että tavoite on toteutunut nimenomaan toimenpiteen ansioista, eikä jostain siitä riippumattomasta syystä. Vaikuttavuustutkimuksen haasteena on siis tuottaa arvio siitä mitä olisi tapahtunut, jos toimenpidettä ei olisi toteutettu verrattuna siihen, mitä tosiasialla tapahtui toimenpiteen jälkeen.

Korteniemi, Kotiranta ja Kivipelto (2012, 89) kirjoittavat artikkelissaan, että perinteisesti esimerkiksi sosiaalityön arvioinnissa on paljolti keskitytty tuottamaan tietoa siitä, miten palvelut toimivat. Ehkä ajatellaan, että palveluiden toimiessa suunnitellulla tavalla, tavoitellut tulokset saavutetaan. Tilanne kuitenkin saattaa olla sellainen ettei toimivakaan palvelu välttämättä edistä odotettuja muutoksia, vaikka asiakastyytyväisyys olisikin korkea. Tällöin on tärkeää tutkia mitä vaikutuksia palvelulla on. Vaikuttavuustiedon tuottaminen sosiaalipalveluissa on koettu hankalaksi. Se ei kuitenkaan saisi estää vaikuttavuusarvioinnin kehittämistä.

Näyttöön perustuvasta toiminnasta on puhuttu paljon lääke- ja hoitotieteessä, mutta käsite on tullut myös sosiaalityöhön. Kyseessä on Pohjolan (2012) mukaan tutkimuksen ja käytännön kokemuksen onnistuneesta keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Sosiaalityössä tiedon sovellettavuus käytäntöihin on keskeistä. Tietoa myös kertyy lisää käytännön kokemusten kautta. Tätä on kuitenkin tarpeen jalostaa tutkimuksen ja teoreettisen analyysin tuella, sillä oppiminen on yleensä yksilökohtaista, jokaiselle työntekijälle erikseen rakentuvaa tietoa, jolloin sen siirrettävyys on heikkoa. Lisäksi pelkkä kokemus antaa kerrallaan vain yhden näkökulman asioiden ratkaisemiseksi. Usein käytännön kokemuksesta on vaikeaa käsitteellistää, jolloin se jää ns. hiljaiseksi tiedoksi. (Korteniemi, Kotiranta, Kivipelto 2012, 35.)

4.9 Kirjallisuuskatsaus

Koulutuksen merkityksestä työllistymiseen tehtiin erillinen kirjallisuuskatsaus (liite 1). Kirjallisuuskatsauksen tulokset tukevat edellä mainittua teoriaa. Sen keskeisiä tuloksia oli muun muassa havainnot korkean iän, maahanmuuttotaustan, heikon koulutustason ja alhaisen sosioekonomisen aseman negatiivinen vaikutus työllistymiseen. Myös alueellisen työllisyystilanteen ja yleisen suhdanteen vaikutukset työllistymiseen olivat selkeitä. Työttömyys saattaa olla myös itse valittua (omaishoito, lasten hoito), tai johtua erilaista kannustinloukuista. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että työttömän on lähes mahdotonta vastaanottaa lyhyttä keikkatyötä, koska se aiheuttaa viiveitä ja katkoksia työttömyyspäivärahan maksamiseen. Koulutus sen sijaan näytti poikkeuksetta nostavan työllistymismahdollisuuksia.

5 OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

5.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Ihminen havainnoi jatkuvasti ympäristöään ja tekee tulkintoja ilmiöiden syistä, seurauksista ja lopputuloksista. Tutkijan havainnointi poikkeaa kuitenkin merkittävästi arkihavainnoinnista. Tieteellisen tutkimuksen tarkoituksena on kerätä järjestelmällisesti tietoa ja muodostaa kerätyn tiedon perusteella teorioita asioiden ja ilmiöiden välisistä yhteyksistä. Teoriat ovat siis malleja tai yksinkertaistuksia todellisuudesta, jotka mahdollistavat tulevien tapahtumien ennustamisen. Kaikissa tutkimusaineistoissa esiintyy myös vaihtelua, ja tilastollisten menetelmien pääasiallinen tarkoitus on tämän vaihtelun tarkasteleminen ja kuvaileminen. (Nummenmaa 2009, 15.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä roolia näyttelee aiemmat teoriat ja tutkimustulokset, havaintoaineiston määrällinen, numeerinen mittaaminen, sekä päätelmien teko tilastolliseen analysointiin perustuen. Kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaista on etsiä selitystä tilanteelle tai ongelmaan, tavallisimmin kausaalisten suhteiden muodossa, eli syy-seuraus-suhteita etsimällä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 134, 136.) Se voidaan jakaa karkeasti kysely- ja haastattelututkimuksiin, havainnointitutkimuksiin, kokeellisiin tutkimuksiin ja simulointiin. (Karjalainen 2010, 10.)

Tilastollisessa tutkimuksessa tutkittavaa ilmiötä selitetään tilastollisen yleistyksen avulla, eli tutkimuksen tutkimusotoksen perusteella muodostetaan väittämiä ja päätelmiä. Tarkoituksena on tiivistää tutkimusaineistossa olevaa informaatioita ymmärrettävämpään ja muotoon. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 12.)

Tieteellinen tutkimus voidaan jakaa empiiriseen ja teoreettiseen tutkimukseen (Nummenmaa 2009, 23). Tilastollinen tutkimus itsessään on empiiristä tutkimusta, jossa havaintoaineisto analysoidaan tilastollisin analyysimenetelmin. Peruseriaatteena saatuja tuloksia verrataan hypoteeseihin. Tavoitteena on löytää tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä säännönmukaisuuksia ja todentaa eri ilmiöiden välisiä suhteita. Käytäntöä ajatellen tilastollisen tutkimuksen tulosten tehtävänä on antaa päätöksentekijöille tietoa päätöksenteon tueksi. (Tähtinen ym. 2011, 16.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja. Taustalla on ajatus, että todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. Tutkimuksessa ehdottoman tärkeätä on teorian ja mallin muodostaminen. Niihin pyritään, koska teoria tarjoaa oikotien kommunikoinnille. Se järjestää ja luo uusia ideoita, sekä saattaa samalla paljastaa piiloisia oletuksia. Teoria saattaa tuoda esille ongelman monimutkaisuuden ja osoittaa näennäisesti erillisten ongelmien yhteenkuuluvuuden. Teoria luo myös selityksiä ja ennusteita. (Hirsjärvi ym. 2007, 135-138.)

Perinteisen kvantitatiivisen tutkimuksen kulkujärjestys on seuraava: ensiksi määritellään tutkimusongelma. Suunnitteluvaiheessa valitaan lähtöteoria ja laaditaan hypoteesit, sekä suunnitellaan tutkimuksen menetelmä, analysointitapa ja raportointi. Kenttätyövaiheessa varsinainen aineisto kerätään. Tietojen esikäsittelyvaiheessa aineisto koodataan ja luodaan havaintomatriisi. Tietojen analysointivaiheessa suoritetaan varsinaiset tilastanalyysit ja luodaan johtopäätökset. Viimeinen vaihe on tutkimuksen raportointi. (Tähinen ym. 2011, 17.)

5.2 Aineiston keruumenetelmä

Aineiston keräämistapa riippuu aina tutkimuksen tyypistä. Jos kyseessä on kokeellinen tutkimus, koehenkilöiden mittaaminen tapahtuu koeasetelman mukaisesti. Kyselytutkimuksessa aineisto taas voidaan kerätä esimerkiksi lähettämällä kyselyt postitse kaikille otokseen kuuluville henkilöille, tai vaihtoehtoisesti haastatella henkilöt puhelimitse. Aineiston keräämisessä tulee aina olla erityisen huolellinen, sillä on tärkeää että kaikki mittaustulokset ovat käytettävissä aineiston analysointivaiheessa. (Nummenmaa 2009, 35-36.)

Eräs tilastotieteen tärkeimmistä sovelluksista on tilastollinen päättely. Sillä voidaan ennustaa pienen havaintojoukon avulla jonkin ilmiön esiintyminen jossain suuremmassa havaintojoukossa. Empiirisessä tutkimuksessa pyritään etsimään kerätystä havaintojoukosta säännönmukaisia ja yleisiä ominaisuuksia. Koska on erittäin harvinaista, että tutkijalla olisi mahdollisuus kokonaistutkimukseen, eli mitata kaikki ne henkilöt, joiden suoriutumisesta hän on kiinnostunut (populaatio), tutkija valitsee populaatiosta pienemmän joukon, otoksen. Jos otos on poimittu siten, että se muistuttaa ominaisuuksil-

taan riittävästi populaatiota, voidaan tilastollisia menetelmiä soveltaen otoksen perusteella tehdä populaatioita koskevia päätelmiä. (Nummenmaa 2009, 25.)

Otannassa olennaista on satunnaistaminen. Tämä mahdollistaa harhattomien tulosten saannin ja otantavirheiden suuruuden mittaamisen. Yksinkertaisessa satunnaisotannassa jokaisella perusjoukon yksilöllä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi otokseen. Systemaattisessa eli tasavälisessä otannassa perusjoukosta poimitaan tasaisin välein yksiköitä otokseen (esimerkiksi joka kuudes). Ryväsotannassa perusjoukko koostuu luonnollisista ryhmistä, kuten koululuokista. Näistä rypäistä mukaan tulevat tutkitaan kokonaisuudessaan. (Heikkilä 2008, 36-39; Karjalainen 2010, 31-34.) Ositetussa otannassa perusjoukko jaetaan ensin jonkin ominaisuuden perusteella ryhmiin eli ositteisiin. Lopuksi ositteista poimitaan otokseen suhteellisesti sama määrä havaintoja, kuin niitä on perusjoukossa (Nummenmaa 2009, 28.)

Otantatutkimuksessa tärkeimpänä ehtona on, että perusjoukon jokaisella yksiköllä on yhtä suuri mahdollisuus tulla valituksi otokseen (Holopainen & Pulkkinen 2008, 29). Edustavan otoksen saaminen edellyttää, että otosyksiköt on valittu arpoen eikä harkiten, jokaisen otokseen valitun on kuuluttava perusjoukkoon, sekä jokaisella on mahdollisuus päästä otokseen. (Heikkilä 2005, 40.) Jos nämä ehdot eivät täyty, osajoukkoa sanotaan näytteeksi. Vaikka perusjoukosta poimittu otos olisi edustava, otoksesta lasketut tunnusluvut poikkeavat kuitenkin tavallisesti hieman perusjoukon tunnusluvuista. Tätä poikkeamaa kutsutaan otantavirheeksi. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 29.)

Otantatutkimuksessa voi käydä niin, että otoksesta saatavat tiedot eivät olekaan samat, kuin ne olisivat, jos koko perusjoukko tutkittaisiin. Tällöin otos ei ole edustava. (Karjalainen 2010, 34.) Samasta perusjoukosta saadaan otannan perusteella eri kerroilla hieman toisistaan poikkeavia tuloksia. Ratkaisevaa on tutkia, mitkä seikat vaikuttavat tulokseen ja sen tarkkuuteen. Vaikuttavia tekijöitä ovat mm. sattuma, otantamenetelmä ja otoskoko. Otantatutkimuksissa kokonaisvirhe muodostuu otantavirheestä ja otantaan liittymättömistä virheistä. Otantavirheen syitä voi olla tilanteeseen sopimaton otantamenetelmä, liian pieni otoskoko tai epäedustava otos. Joskus otoksen peitto ei ole hyvä. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei otanta kata koko perusjoukkoa, tai se kattaa perusjoukon lisäksi muutakin. Otantaan liittymättömiä virheitä ovat kato, eli vastaamattomuudesta ja tavoittamattomuudesta johtuvat virheet. Kadon vuoksi lopullinen otoskoko poikkeaa

tavoitteesta ja lopullisesta otoksesta saattaa karsiutua pois tai olla aliedustettuna joku osajoukko. Mahdollisen kadon pienentämiseksi otoskoon tulee olla suunniteltua otoskoko suurempi. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 37, 41.)

5.3 Tilastollinen analyysi

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään määriä, syyseurauksia ja riippuvuuksia. Analyysimenetelmän valintaan vaikuttavat käytetyt mittarit ja niiden mittaustasot. Jokaisella analyysimenetelmällä on mittaustasoja koskevat minimikriteerit, joita tutkija ei saa rikkoa. Teknisten rajoitteiden lisäksi ratkaisuihin vaikuttavat itse tutkimusongelma ja ilmiön teoreettiset taustaoletukset. Jos tutkimusongelma rajoittuu pelkästään ilmiön kuvailuun, riittävät analyysimenetelmiksi aineiston rakennetta kuvaavat tunnusluvut, ristiintaulukointi ja riippuvuusanalyysit. Jos ilmiöllä on vahva teoriatausta josta voidaan johtaa ilmiöiden väliset riippuvuussuhteet, käytetään hypoteesien testausta ja monimuuttujamenetelmiä. (Kananen 2011, 85.) Tilastolliseen analyysiin on käytössä useita eri analysointimenetelmiä. Menetelmiä valittaessa joutuu usein kokeilemaan useaa kyseisille muuttujille sopivaa menetelmää ennen kuin tutkimuskysymykseen löytyy vastaus. Analysointimenetelmät ovat asiantuntemusta vaativia toimenpiteitä. (Heikkilä 2005, 183.)

Periaatteessa tutkimustulokset tulisi analysoida ennalta määrätyn suunnitelman mukaisesti ja tarkistaa vastaako aineisto hypoteeseja. Aineistosta saattaa kuitenkin nousta esiin jokin ilmiö, jota tutkija ei ole osannut odottaa tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Ilmiö voidaan kuitenkin ottaa tarkasteltavaksi, vaikka se ei kuuluisikaan alkuperäisen tutkimusongelman piiriin. Korrelatiivisessa tutkimuksessa tämä on yleisempää kuin kokeellisessa tutkimuksessa. Pyrkimys pitäisi kuitenkin olla se, että analyysivaiheessa testataan vain niitä hypoteeseja, jotka on asetettu tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. (Nummenmaa 2009, 36.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja sen käsittely ja analysointi ovat erillisiä vaiheita. Nykyisin tutkimusaineistot käsitellään tietokoneen avulla. Aineistot käsitellään tilasto-ohjelmalla, joita on useita eri vaihtoehtoja. Tiedot syötetään ensin

yleensä havaintomatriisin muotoon. Havaintomatriisi on taulukko, jossa vaakarivit vastaavat tilastoyksiköitä ja pystysarakkeet muuttujia. (Heikkilä 2008, 123.)

Tutkimuksessa mittaamista on kaikki, missä voidaan nähdä eroja, ja antaa tutkimusyksiköille jonkinlaisia symboleja eroja luonnehtimaan. Mittauksen laajan ja epävarman luonteen vuoksi tulee pyrkiä selvittämään miten ja kuinka luotettavasti tutkimuksessa käytetyt mittarit toimivat. Tilastollisten muuttujien mittaustason ilmaisukykyä kuvataan neljällä mitta-asteikolla: luokittelu-, järjestys-, välimatka- ja suhdeasteikoilla. (Heikkilä 2008, 81, 183-184.)

Empiirisen aineiston analyysissä tutkitaan yleensä samanaikaisesti useita muuttujia. Ristiin taulukointi on menetelmänä havainnollinen, eikä aseta ehtoja muuttujien mittaustasolle, kunhan muuttujien arvoluokkia ei ole liian monta. Järjestysasteikon tasoisten muuttujien välistä riippuvuutta voidaan tutkia järjestyskorrelaatiokertoimen avulla, ja välimatka- ja suhdeasteikolla on mahdollista käyttää Pearsonin korrelaatiokerrointa. Keskiarvotestien avulla selvitetään poikkeavatko ryhmien keskiarvot toisistaan, vai johtuuko ero satunnaisvaihtelusta. Laajoja paljon muuttujia sisältäviä aineistoja käsiteltäessä voidaan turvautua erilaisiin monimuuttujamenetelmiin. Näihin siirryttäessä tulosten konkreettisuus yleensä heikkenee, ja metodisen osaamisen vaatimukset kasvavat. (Heikkilä 2005, 183.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Kohderyhmän kuvaus

Opinnäytetyön kohderyhmään kuuluivat ne SPR:n Kontit, joissa on järjestetty myynnin ammattitutkintokoulutusta vuosina 2010-2012. Näihin kuuluivat Porin, Tampereen, Turun, Kuopion, Joensuun, Lappeenrannan, Oulun ja Roveniemen Kontit. Kohderyhmänä oli näissä Konteissa työskennelleet palkkatukityöntekijät. Lahden Kontissa ryhmämuotoista koulutusta ei oltu järjestetty ja Vantaan uuden, vuonna 2012 perustetun Kontin Toppis-ryhmä ei ehtinyt tähän työhön mukaan.

Opinnäytetyön varsinainen testiryhmä muodostui niistä, jotka valmistuivat vuosina 2010-2012 myynnin ammattitutkintoon, tai sen osaan. Vertailuryhmä taas oli otos kaikista muista kyseisinä vuosina Konteissa palkkatuella työskennelleistä työntekijöistä, jotka eivät olleet osallistuneet koulutukseen lainkaan.

Kohderyhmä oli heterogeeninen. Mukana oli vaikeasti työllistyviä, joilla oli vähintään 500 päivää työttömyyttä takana, sekä nuoria alle 25-vuotiaita joiden työttömyysaika oli lyhyempi, mutta taustalla on yleensä vaikeuksia integroitua työelämään. Kaikkia kuitenkin yhdistää työllistymisvaikeudet, ja kaikilla on oikeus palkkatukeen. Palkkatukioikeuden vuoksi henkilöt olivat työllistettynä Konteissa.

6.2 Aineiston kerääminen

Usein tutkimuksissa joissa selvitetään jonkin toimenpiteen vaikutuksia, tarkasteluajankohta on kolme kuukautta toimenpiteen päättymisen jälkeen. Konttien työntekijät olivat kuitenkin valmistuneet hyvin eri aikoina vuosien 2010-2012 aikana. Tästä syystä päädyttiin keräämään henkilön työllisyystiedot tarkasteluhetkenä. Tämä aiheuttaa sen, että henkilöillä oli työllistymisjakson ja tarkasteluajankohan välissä hyvin eri pituisia aikoja. Kuitenkin "työllistymisnopeutta" tärkeämpää oli tietää, moniko Kontin ammattikoulutuksesta hyötyi työllistymisen kannalta.

Aluksi tarkoituksena oli selvittää vain tutkintoon valmistuneiden työllisyystilanne. Koska vertailuryhmän koettiin parantavan tutkimuksen luotettavuutta, otettiin se mukaan. Vertailuryhmän koko haluttiin saada mahdollisimman lähelle valmistuneiden ryhmän kokoa. Tämän vuoksi vertailuryhmän otos päätettiin vasta kun tiedettiin valmistuneiden ryhmän koko. Joka yhdeksänteen henkilöön päädyttiin siksi, että tällä otannalla vertailuryhmästä saatiin lähes samankokoinen kuin valmistuneiden ryhmästä. Tutkimusta tehtäessä pohdittiin myös kokonaisotannan mahdollisuutta. Koska valmistuneiden ryhmä oli niin sanottu kokonaisotos (koostui kaikista valmistuneista), pohdittiin mahdollisuuksia ottaa vertailuryhmään myös kaikki siihen kuuluvat henkilöt. Otoksesta olisi tullut kuitenkin todella suuri, ja koska kaikkien henkilöiden työllisyystiedot kerättiin Työministeriössä käsin tilasto-ohjelmista, päädyttiin satunnaisotantaan.

Aineiston kerääminen aloitettiin lähettämällä jokaisen Kontin päällikölle ja projektipäällikölle sähköpostitse kirje, jossa selvitettiin mistä tutkimuksessa on kysymys ja mitä se edellyttää heiltä (liite 2). Projektipäälliköltä pyydettiin listat Konttien palkkatuella työskennelleistä henkilöistä vuosina 2010, 2011 ja 2012. Tämän lisäksi pyydettiin listat ammattitutkintoon tai sen osaan valmistuneista henkilöistä kyseisiltä vuosilta. Tarkoituksena oli ottaa mukaan myös oppisopimuskoulutuksessa olleet henkilöt, mutta koska toimitetut tiedot niiden kohdalla olivat hyvin puutteelliset (vain kaksi Konttia toimitti tiedot oppisopimuksella koulutetuista), oppisopimuskoulutukseen osallistuneet jätettiin tutkimusryhmästä pois. Tutkimustulosta olisi vääristänyt useimpien Konttien oppisopimusopiskelijoiden puuttuminen tiedoista. Valmistuneiden listaan tuli 111 nimeä, joista suurin osa on suorittanut Kontin ryhmämuotoisen omaehtoisen myynnin ammattitutkinnon. Osa oli suorittanut myynnin osa-ammattitutkinnon, ja yksi liiketalouden perustutkinnon.

Henkilölistoista ainoastaan Lappeenrannan Kontin vuoden 2010 henkilölista puuttui, koska sellaista ei ollut tuolloin pidetty. Kaikki muut henkilölistat saatiin täsmällisesti. Palkkatukityöntekijät oli listattu henkilöstölistoihin siinä järjestyksessä, kun he olivat tulleet Konttiin töihin. Ensiksi listat käytiin läpi siten, että niistä poistettiin saman henkilön tiedot jos ne olivat kahdessa tai jopa kolmessa eri listassa. Sen jälkeen listoista poistettiin tutkintoon valmistuneiden nimet, sekä niiden henkilöiden nimet, jotka olivat olleet jossain muussa toimenpiteessä kuin korkeimmalla korotetulla palkkatuella työllistettyjä. Tämän jälkeen listaan jäi 1056 nimeä. Näistä poimittiin joka yhdeksäs henkilö

vertailuryhmään, jotta vertailuryhmä saataisiin mahdollisimman samankokoiseksi kuin varsinainen tutkimusryhmäkin. Näin ollen vertailuryhmään saatiin 117 henkilön tiedot. ($1056 : 9 = 117$) Vielä tässä vaiheessa havaittiin, että vertailuryhmään oli jäänyt yhden henkilön tiedot, joka oli valmistunut koulutuksesta. Tämä henkilö poistettiin vertailuryhmästä, jolloin jäljelle jäi 116 henkilöä.

Tutkimusryhmän ja vertailuryhmän henkilölistojen valmistuttua ne lähetettiin Työministeriöön tieto-osastolle. Työministeriöllä on käytössään oman URA-järjestelmänsä lisäksi tilastokeskuksen tilastot. Kaikista listoissa olleista henkilöistä pyrittiin selvittämään onko henkilön työnhakunsa voimassa, mikä on hänen statuksensa työmarkkinoilla tarkastelupäivänä 31.5.2013, kuinka pitkä työttömyysjakso on edeltänyt ennen Konttiin työllistymistä, sekä mikä on henkilön koulutustaso. Tiedot olivat melko puutteelliset, sillä valmistuneiden ryhmästä (N=111) tiedot saatiin 76 henkilöstä 35 henkilön tietojen puuttuessa, ja vertailuryhmässä (N=116) tiedot saatiin 103 henkilöstä. Tiedot puuttuivat 13 henkilöstä.

Alustavan ajatuksen mukaan henkilöille, joiden tiedot puuttuivat, oltaisiin voitu soittaa. Puuttuvien henkilöiden määrä oli kuitenkin hyvin suuri, eikä Konteista ollut saatavilla ajan tasalla olevia yhteystietoja. Näin ollen päätettiin, että ne henkilöt, joista ei tärkeintä tietoa, eli työllisyystilannetta ole, jätetään kokonaan pois tutkimuksesta, jotta tulokset eivät vääristyisi. Näin ollen koulutuksesta valmistuneiden, eli varsinaisen tutkimusryhmän kokonaisjoukko oli 76 henkilöä ja vertailuryhmän kokonaisjoukko oli 103 henkilöä.

6.3 Aineiston analyysin toteuttaminen

Kun kaikki saatavilla oleva aineisto oli koossa, luotiin aineistosta havaintomatriisit (liite 3). Varsinaisesta tutkimusryhmästä sekä vertailuryhmästä luotiin molemmista havaintomatriisi excel-ohjelmaan. Matriisissa henkilöt listattiin vasemmalle pystysarakkeeseen, ja eri muuttujat ylös vaakasuoralle riville. Tässä vaiheessa kaikki nimet ja henkilöturvaturvannukset poistettiin käytöstä, ja henkilöt saivat vain juoksevan tunnistenumeron. Havaintomatriisista poistettiin lisäksi ne henkilöt, joista ei ollut saatavilla tärkeimpiä tietoja.

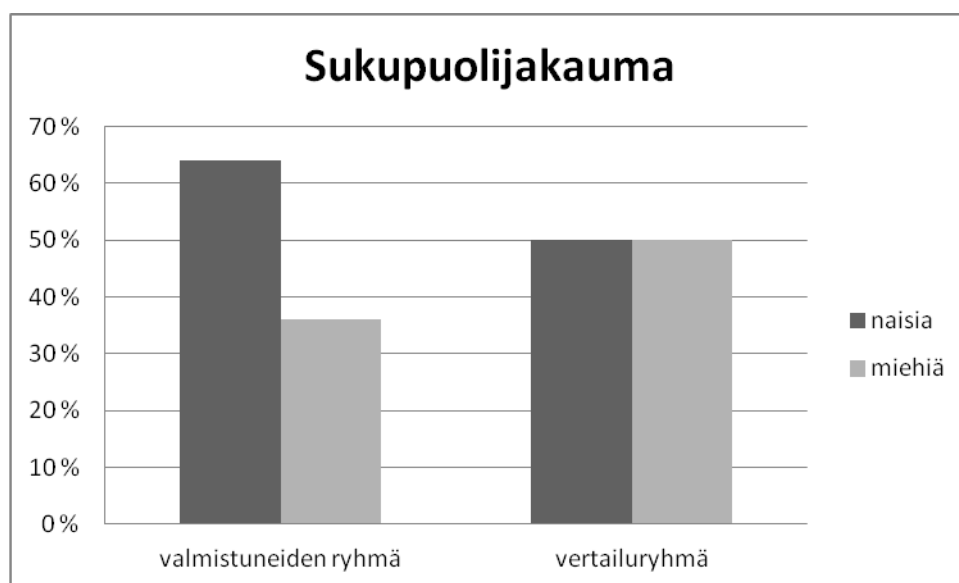
Aineiston analysoinnissa vertailtiin perustietoja, kuten ikää, sukupuolta, koulutustaustaa ja äidinkieltä tutkimusryhmän ja vertailuryhmän kesken. Tämän lisäksi tärkeintä tietoa, eli henkilön työllisyystilannetta verrattiin ristiintaulukoimalla eri taustatekijöihin. Tämä toteutettiin valmistuneiden ryhmän kohdalla. Valmistuneiden ryhmässä työllistyneitä oli vain viisi, mutta heidän taustaominaisuuksiaan pidettiin tärkeänä tietää. Vertailuryhmästä työllistyneitä oli kolme, mutta heidän tietojaan ei päädytty ristiintaulukoimaan. Tämä päätös tehtiin siksi, että tällä tiedolla ei ole merkitystä opinnäytetyön tutkimusongelman kannalta.

7 TULOKSET

7.1 Kohderyhmien ominaisuuksia

Seuraavaksi tarkastellaan sekä valmistuneiden ryhmän, että vertailuryhmän seuraavia ominaisuuksia: sukupuoli, ikärakenne, lähtökoulutustaso, äidinkieli ja Konttipaikkakunta. On huomioitava, että valmistuneiden ryhmässä N=76 ja vertailuryhmässä N=103.

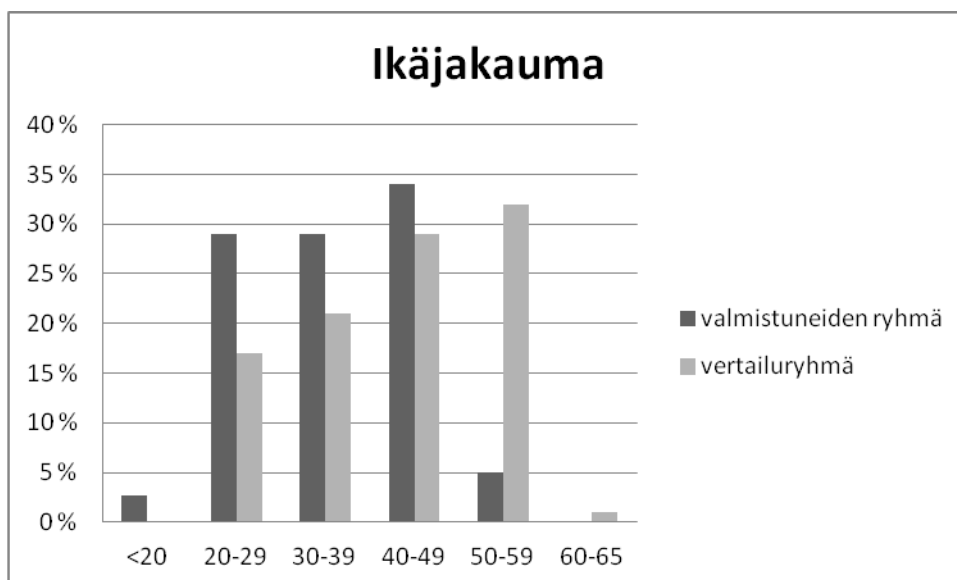
Valmistuneiden ja vertailuryhmän sukupuolijakaumaa tarkasteltaessa voidaan havaita valmistuneiden ryhmässä olleen huomattavasti enemmän naisia kuin vertailuryhmässä. Valmistuneiden ryhmässä naisten osuus oli 64%, eli 49 henkilöä ja miesten osuus 36%, eli 27 henkilöä. Vertailuryhmässä taas miesten ja naisten osuus jakaantui lähes tasan, naisten määrän ollessa 52 henkilöä ja miesten 51 henkilöä.

KUVIO 1. Kohderyhmien sukupuolijakauma.

Henkilöiden ikäjakauma poikkeaa hieman verrattaessa valmistuneiden ryhmää ja vertailuryhmää keskenään. Valmistuneiden ryhmässä oli alle 20-vuotiaita 2 henkilöä, eikä yhtään yli 60-vuotiasta, kun taas vertailuryhmässä ei ollut lainkaan alle 20-vuotiaita, ja yli 60-vuotiaita oli 1 henkilö. 20-29-vuotiaita oli valmistuneiden ryhmässä 22 henkilöä (29%), ja vertailuryhmässä 18 henkilöä (17%). 30-39-vuotiaita oli valmistuneiden ryhmässä niin ikään 22 henkilöä, samoin kuin vertailuryhmässä (21%). Valmistuneiden ryhmässä 40-49-vuotiaiden osuus oli 34%, eli 26 henkilöä, vertailuryhmässä taas 29%,

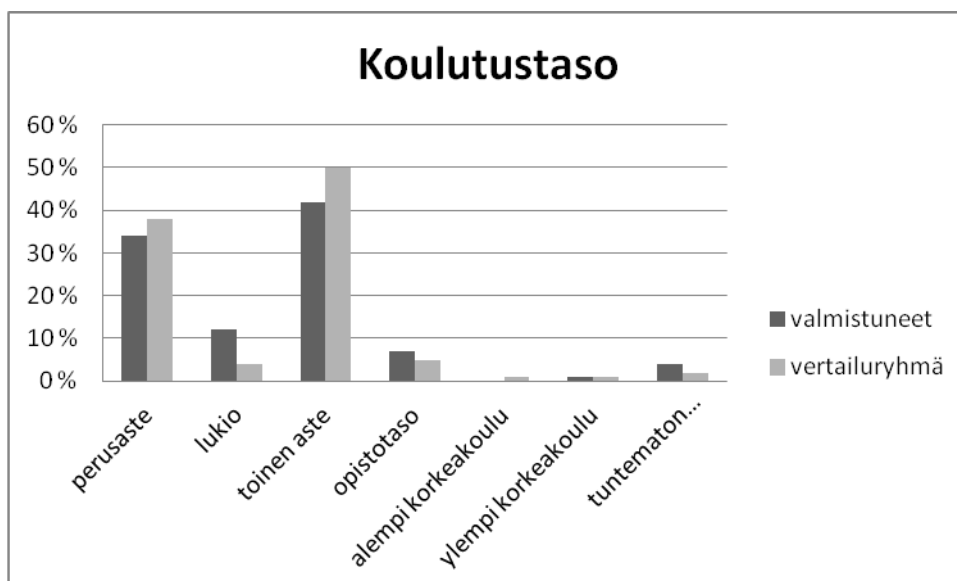
eli 30 henkilöä. 50-59-vuotiaita oli valmistuneiden ryhmässä 4 henkilöä (5 %), ja vertailuryhmässä 33 henkilöä (32 %). Valmistuneiden ryhmän keski-ikä oli 35 vuotta, kun taas vertailuryhmässä keski-ikä oli 42 vuotta. Henkilön ikä määriteltiin työsuhteen alkamisvuodesta.

KUVIO 2. Kohderyhmien ikäjakauma.

Tarkasteltaessa henkilöiden koulutustaustaa voidaan havaita, että sekä valmistuneiden, että vertailuryhmän lähtökoulutustaso on samantyyppinen. Perusasteen koulutuksen oli suorittanut valmistuneiden ryhmästä 26 henkilöä (34%) ja vertailuryhmästä 39 henkilöä (38 %). Pelkän lukion suorittaneita taas oli valmistuneiden ryhmässä 9 henkilöä (12%), kun taas vertailuryhmästä vain lukion suorittaneita oli 4 henkilöä, eli 4% koko vertailuryhmästä. Toisen asteen koulutuksen oli suorittanut valmistuneiden ryhmästä 42% eli 32 henkilöä, vertailuryhmästä toisen asteen koulutus oli 51 henkilöllä, eli 50%:lla. Opistotason tutkinto oli molemmissa ryhmissä viidellä henkilöllä. Korkeakoulututkinto oli valmistuneiden ryhmästä yhdellä henkilöllä ja vertailuryhmästä kahdella henkilöllä.

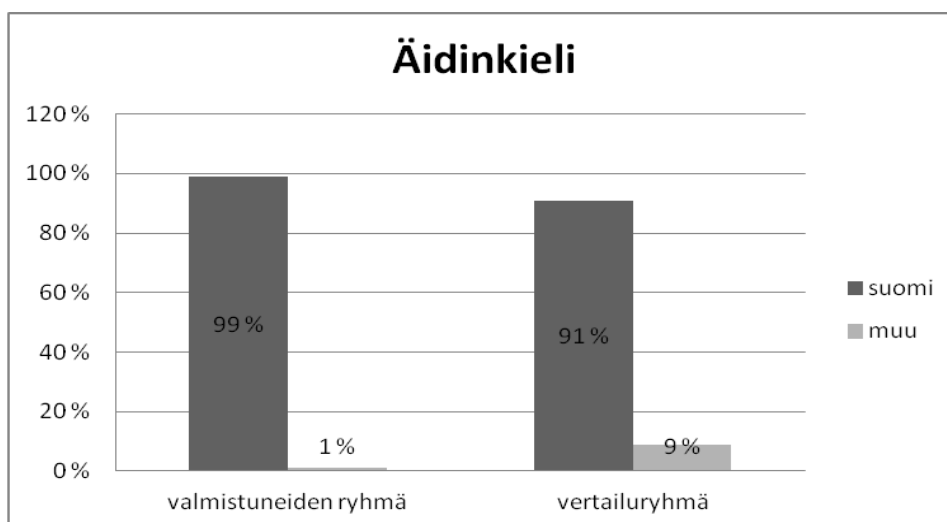
Valmistuneiden ryhmästä kolmelta henkilöltä puuttui tieto taustakoulutuksesta. Vertailuryhmässä yhden henkilön kohdalta puuttui tieto koulutustaustasta.

KUVIO 3. Kohderyhmien lähtökoulutustaso.

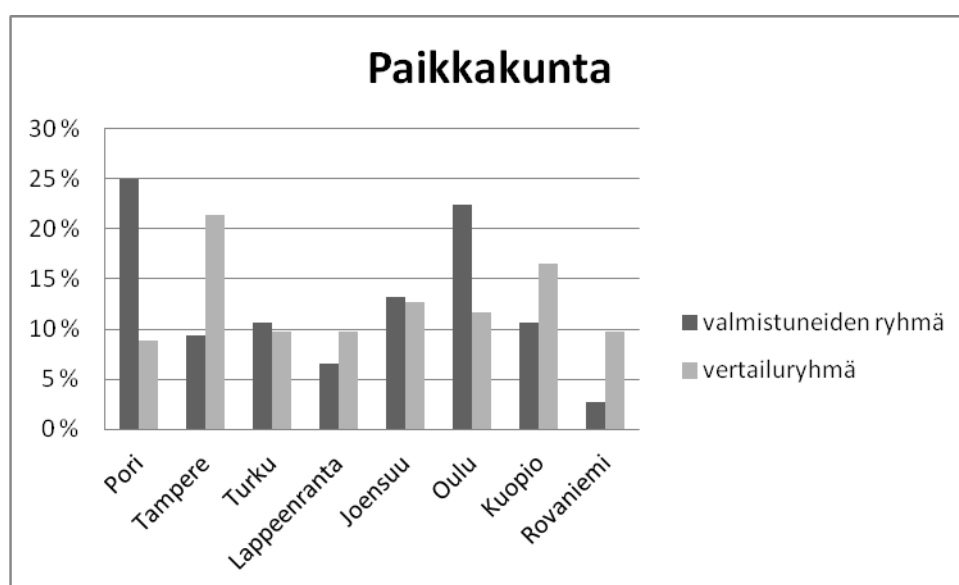
Suurin osa sekä valmistuneiden ryhmästä, että vertailuryhmästä puhuvat äidinkielenään suomea. Syy siihen, miksi puhutaan nimenomaan äidinkielestä eikä kansalaisuudesta on se, että maahanmuuttajilla saattaa myös olla suomen kansalaisuus. Tämän lisäksi tarkkaa tietoa kansalaisuudesta ei Konteissa kerätä, mutta tieto äidinkielestä kylläkin.

Valmistuneiden ryhmässä 99% ,eli 75 henkilöä puhui äidinkielenään suomea, ja 1 henkilö puhui äidinkielenään venäjää. Vertailuryhmässä taas 91%, eli 94 henkilöä puhui äidinkielenään suomea, ja 9% , eli 9 henkilöä puhui muita kieliä. Näistä suurimpana oli venäjä (3 henkilöä) loppujen kuuden ollessa yksittäisiä kieliä (persia, ruotsi, albania, ranska, Iranin kurdi, Afganistanin pastu ja espanja).

KUVIO 4. Kohderyhmien äidinkieli.

Valmistuneiden ryhmässä selkeästi eniten henkilöitä oli Porista (25%, eli 19 henkilöä) ja Oulusta (22 %, eli 17 henkilöä). Kuopiosta ja Turusta oli molemmista 11%, eli 8 henkilöä. Joensuusta oli 13%, eli 10 henkilöä ja Tampereelta 9%, eli 7 henkilöä. Lappeenrannasta oli valmistuneiden ryhmästä 5 henkilöä, eli 7%, ja Rovaniemeltä 2 henkilöä, eli 3%. Vertailuryhmästä Tampereelta oli eniten henkilöitä, 22 henkilöä, eli 21%. Seuraavaksi eniten henkilöitä oli Kuopiosta, 17 henkilöä. Turusta, Lappeenrannasta ja Rovaniemeltä oli jokaisesta 10 henkilöä, eli 10 % kokonaismäärästä. Joensuusta oli 13 henkilöä (13%), Oulusta 12 henkilöä (12%), ja Porista 9 henkilöä (9%).

KUVIO 5. Kohderyhmien työskentelypaikkakunta (Konttipaikkakunta).

7.2 Valmistuneiden ryhmän koulutustiedot

Seuraavaksi tarkastellaan valmistuneiden ryhmän suorittamia tutkintoja, sekä miten ja milloin niistä on valmistuttu. Näiden seikkojen lisäksi haluttiin myös tutkia tarkemmin henkilöiden ikärakenteen vaikutusta lähtökoulutustasoon.

Selkeästi suurin osa suoritetuista tutkinnoista johti myynnin ammattitutkintoon. Näitä oli 80 % kaikista valmistuneista, eli 61 henkilöä. Osa-ammattitutkinnon suoritti 18%, eli 14 henkilöä. Näiden lisäksi yksi henkilö suoritti liiketalouden perustutkinnon.

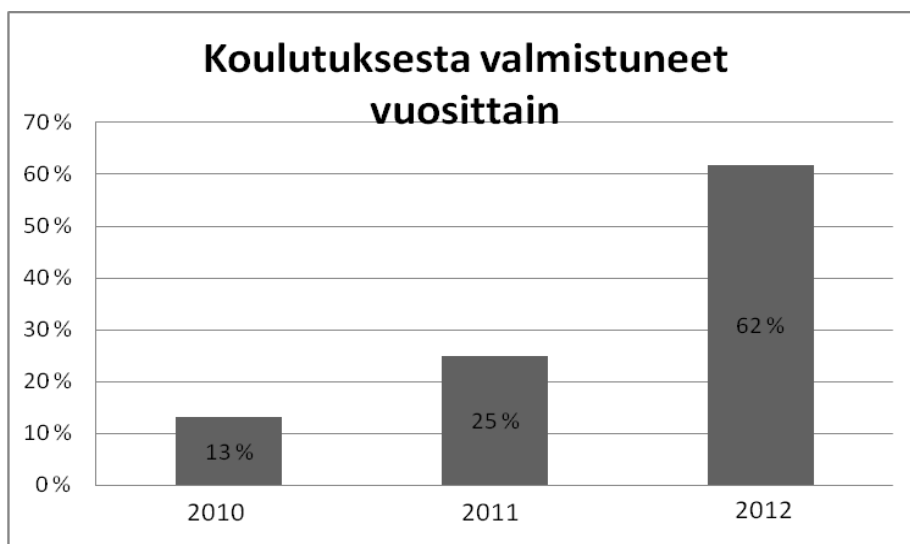
KUVIO 6. Kontin kautta suoritettut tutkinnot

Koulutuksen suoritti ryhmämuotoisena omaehtoisena koulutuksena suurin osa valmistuneista, eli 64 henkilöä (84 %). Toppis-mallilla koulutuksen suoritti yhteensä 12 henkilöä, eli 16 % kaikista koulutuksen suorittaneista.

KUVIO 7. Koulutuksen suoritustapa

Koulutuksesta valmistuneiden valmistumisvuotta haluttiin myös seurata. Seuraavasta kuviosta näkyy, että valmistuneiden määrä kasvoi vuosi vuodelta. Vuonna 2010 valmistuneita oli 13 % eli 10 henkilöä. Vuonna 2011 valmistuneiden määrä oli 19 henkilöä, eli 25 % kaikista koulutuksen suorittaneista. Vuonna 2012 taas valmistuneiden määrä yli kaksinkertaistui, tällöin valmistui 47 henkilöä, joka on 62 % kokonaismäärästä.

KUVIO 8. Koulutuksesta valmistuneet vuosittain.

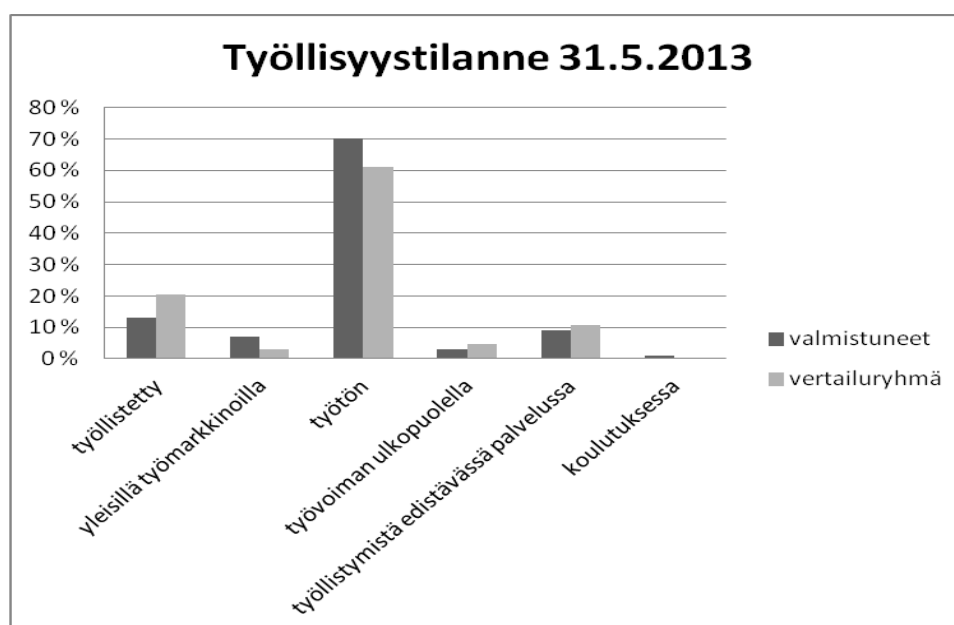
Ristiintaulukoinneissa päädyttiin esittämään henkilöiden kappalemäärät prosenttien sijasta, koska tässä aineistossa ne antoivat selkeämmän kuvan kokonaistilanteesta. Kaikkien valmistuneiden iän keskiarvo oli 35 vuotta. Taulukosta 1 käy ilmi, että nuorista alle 30-vuotiaista 15% (12 henkilöä) suoritti pelkän peruskoulun tai lukion, ja 14% (10 henkilöä) toisen asteen koulutuksen. 30-39-vuotiaiden joukko jakaantui tasaisesti taustakoulutuksen suhteen, ja joukosta löytyi myös opistotason ja alemman korkeakoulutason suorittaneita. 40-49-vuotiaiden joukko oli suurin (36% kaikista, eli yhteensä 26 henkilöä), ja heistä 13 henkilöä suoritti pelkän peruskoulun tai lukion (yhteensä 17%), ja 15 henkilöä toisen asteen ammatillisen koulutuksen (15%). Yli 50-vuotiaita valmistuneista oli 4% (3 henkilöä), ja heistä 2 suoritti perusasteen koulutuksen ja 1 lukion.

	perusaste	lukio	toinen aste	opisto	alempi korkeakoulu	yhteensä
<20	1					1
20-29	9	2	10			21
30-39	5	2	11	3	1	22
40-49	9	4	11	2		26
50-59	2	1				3
Kaikki yhteensä	26	9	32	5	1	73

TAULUKKO 1. Valmistuneiden ikä ja taustakoulutustaso. Kolmen henkilön kohdalla tietoa taustakoulutuksesta ei saatu, joten N=73.

7.3 Kohderyhmien työllisyystilanne tarkasteluhetkellä

Valmistuneiden ryhmästä oli tarkasteluhetkellä 31.5.2013 avoimilla työmarkkinoilla töissä 5 henkilöä (7%). Vertailuryhmässä vastaava luku oli 3 henkilöä (3%). Koulutuksessa oli 1 henkilö valmistuneiden ryhmästä (1%), eikä yhtään henkilöä vertailuryhmästä. Työllistettynä oli tarkasteluhetkellä valmistuneiden ryhmästä 10 henkilöä (13%), ja vertailuryhmästä 21 henkilöä (20%). Työllistymistä edistävässä toimenpiteessä, kuten esimerkiksi työharjoittelussa oli 5 henkilöä valmistuneiden ryhmästä (7%), ja vertailuryhmästä 11 henkilöä (11%). Työttömänä tarkasteluhetkellä oli valmistuneiden ryhmästä 53 henkilöä (70%) ja vertailuryhmästä 63 henkilöä (61%). Kokonaan työvoiman ulkopuolella oli valmistuneiden ryhmästä 2 henkilöä (3%) ja vertailuryhmästä 5 henkilöä (5%). Työllistyneet henkilöt tulivat kahdelta paikkakunnalta, 2 henkilöä Porista ja 3 henkilöä Oulusta.

KUVIO 9. Työllisyystilanne tarkasteluhetkellä 31.5.2013

7.4 Työllisyystilanteen riippuvuus eri taustatekijöistä

Jotta työllistymiseen yhteydessä olevista ominaisuuksista saataisiin parempi kuva, haettiin tiettyjä taustaominaisuuksia ristiintaulukoida työllistymistietojen kanssa. Tarkasteltaessa koulutuksesta valmistuneiden henkilöiden ikää suhteessa työllisyystilanteeseen (Taulukko 2), voidaan havaita, että yleisille työmarkkinoille työllistyneet jakaantuivat

hyvin tasaisesti eri ikäryhmiin. Viidestä yleisillä työmarkkinoilla työskentelevästä yksi henkilö oli alle 20-vuotias, yksi kuului ikäryhmään 20-29-vuotiaat, yksi oli ryhmässä 30-39-vuotiaat, ja kaksi henkilöä kuului ryhmään 40-49-vuotiaat. Ikäryhmästä 50-59-vuotiaat ei työllistynyt yhtään henkilöä.

Ikä	työllistetty	yleisillä työmarkkinoilla	työtön	työvoiman ulkopuolella	työllistymistä edistävissä palvelussa	koulutuksessa	yhteensä
<20		1	1				2
20-29	3	1	15	1	1	1	22
30-39	2	1	15	1	3		22
40-49	4	2	19		1		26
50-59	1		3				4
yhteensä	10	5	53	2	5	1	76

TAULUKKO 2. Valmistuneiden ikä ja työllisyystilanne.

Edellä kerrottiin, että kaikista koulutukseen valmistuneista viisi henkilöä oli yleisillä työmarkkinoilla työssä tarkasteluhetkenä. Taulukosta 3 ilmenee, että kaikki yleisille markkinoille työllistyneet olivat naisia. Yleisille markkinoille työllistyneissä ei ollut yhtään miestä. Koulutuksessa oli tarkasteluhetkellä yksi mies eikä yhtään naista. Työllistettynä naisia ja miehiä oli tarkasteluhetkellä saman verran, 5 miestä ja 5 naista.

	työllistetty	yleisillä työmarkkinoilla	työtön	työvoiman ulkopuolella	työllistymistä edistävissä palvelussa	koulutuksessa	yhteensä
Nainen	5	5	34	1	4	0	49
Mies	5	0	19	1	1	1	27
yhteensä	10	5	53	2	5	1	76

TAULUKKO 3. Valmistuneiden sukupuoli ja työllisyystilanne.

Valmistuneiden taustakoulutustason yhteyttä työllistymiseen tarkasteltaessa voidaan havaita, että työllistyneet omasivat eritasoista koulutustaustaa. Yksi työllistynyt henkilö oli peruskoulun varassa (1%), yksi henkilö oli käynyt lukion (1%), ja kaksi henkilöä oli suorittanut toisen asteen ammatillisen tutkinnon (3%). Yhden työllistyneen henkilön kohdalla tietoa taustakoulutuksesta ei ollut lainkaan. Korkeasti koulutettuja työllistyneistä oli yksi henkilö. Työttömät henkilöt olivat taustakoulutukseltaan pääosin perusas-

teen koulutuksen varassa (19 henkilöä, 25 %), tai suorittaneet ammatillisen toisen asteen koulutuksen (23 henkilöä, 30 %).

	työllistetty	yleisillä työ- markkinoilla	työtön	työvoiman ulkopuolella	työllistymistä edistävässä palvelussa	koulutuk- sessa	yhteensä
perusaste	5	1	19			1	26
lukio	2	1	6				9
toinen aste	1	2	23	2	4		32
opisto	2		2		1		5
alempi korkea- koulu			1				1
ylempi korkea- koulu		1	2				3
yhteensä	10	5	53	2	5	1	76

TAULUKKO 4. Valmistuneiden taustakoulutustaso ja työllisyystilanne.

Valmistumisvuotta tarkasteltaessa voidaan nähdä, että mitä uudempi tutkinto on, sitä paremmin henkilöt työllistyivät valmistumisensa jälkeen. Vuonna 2010 valmistuneista kukaan ei työllistynyt, vuonna 2011 työllistyneitä oli 1 henkilö, ja vuonna 2012 valmistuneista työllistyi 4 henkilöä. Toisaalta vuonna 2010 valmistuneiden määrä oli huomattavasti vähäisempi (10 henkilöä) kuin vuonna 2012 (47 henkilöä).

	työllistetty	yleisillä työ- markkinoilla	työtön	työvoiman ulkopuolella	työllistymistä edistävässä palvelussa	koulutuk- sessa	yhteensä
2010	1		9				10
2011	4	1	12	1	1		19
2012	5	4	32	1	4	1	47
yhteensä	10	5	53	2	5	1	76

TAULUKKO 5. Kontin kautta opiskelleiden valmistumisvuosi ja työllisyystilanne.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Opinnäytetyön eettiset kysymykset ja luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta siitä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi tutkimuksissa pyritään arvioimaan sen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2008, 226.)

Tutkimuksen luotettavuuden ensimmäinen edellytys on se, että tutkimus on tehty tieteelliselle tutkimukselle asetettujen kriteereiden mukaan. Mittauksen hyvyttä ja luotettavuutta kuvataan kahdella eri käsitteellä, validiteetti ja reliabiliteetti. Nämä yhdessä muodostavat kokonaisluotettavuuden. Validiteetti kuvaa missä määrin on onnistuttu kuvaamaan juuri sitä mitä pitkin mitata. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan sitä, vastaavatko mittauksen tutkimuksen teoriaosassa käytettyjä käsitteitä. Ulkoisesti validisessa tutkimuksessa taas muutkin tutkijat tulkitsevat tutkimustulokset samalla tavoin. Reliabiliteetti määritellään kyvyksi tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Sisäinen reliabiliteetti voidaan todeta mittaamalla sama tilastoyksikkö useampaan kertaan. Tutkimuksen ulkoinen reliabiliteetti taas tarkoittaa sitä, että mittaukset ovat toistettavissa myös muissa tutkimuksissa. Puutteellinen reliabiliteetti johtuu yleensä satunnaisvirheistä, jotka johtuvat otanta- sekä erilaisista mittaus- ja käsittelyvirheistä. (Heikkilä 2008, 186-187.)

Tutkimusta tehdessä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon kuuluu rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Muiden tutkijoiden työtä arvostetaan ja lähdeviittaukset tulee tehdä asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyön tutkimusluvat haettiin asianmukaisesti kaikilta osallisilta tahoilta, eli SPR:n Kontti-ketjusta, Työministeriöstä sekä Tampereen ammattikorkeakoulusta. Työssä edettiin vasta kuin jokaiselta taholta tutkimuslupa oli myönnetty. Tutkittavien henkilöiden anonymiteetti on säilynyt koko prosessin ajan. Heti kun havaintomatriisi saatiin koostettua, henkilötunnukset ja nimet poistettiin käytöstä, ja henkilön tunnuksena oli vain juokseva numero. Kohderyhmien henkilötietoja ei päässyt tarkastelemaan muut

kuin opinnäytetyön tekijä. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki henkilötiedot hävitettiin asianmukaisella tavalla.

Opinnäytetyön validiteetti on hyvä, vastauksia saatiin asetettuun tutkimusongelmaan. Tulokset antoivat myös ns. ylimääräistä tietoa kohderyhmän ominaisuuksista. Tulosten reliaabelius kuitenkin kärsi sen vuoksi, ettei työministeriöstä saatukaan tietoa kaikkien valmistuneiden työllisyystilanteesta. Myös muita taustatietoja jäi puuttumaan. Havaintojen kato on melko suuri, 111:sta valmistuneesta saatiin vain 76:n henkilön tiedot. Tämä on 68 % kaikista valmistuneista. Tulosten voidaan katsoa olevan suuntaa antavat, mutta puuttuvat 32 % valmistuneista olisivat varmasti muokanneet tulosta jonkin verran. Toisaalta tutkimus on toistettavissa toisen tutkijan toimesta, ja tulokset tulisivat todennäköisesti olemaan samansuuntaiset. Tämä seikka taas parantaa opinnäytetyön reliaabeliutta.

Tilastoharhaa saattoi luoda myös se, että työllistymistilanne katsottiin tietyssä päivänä. Työhallinnolla ei ollut mahdollisuutta antaa tietoja henkilöiden työllistymistilanteesta Kontti-työllistämisyksikön päättymisestä tarkastelupäivään asti. Saattaa olla, että jotkut henkilöt ovat olleet töissä työllistämisyksikön ja tarkastelupäivän välissä, mutta jos he ovat joutuneet työttömäksi ennen tarkastelupäivää, ei työskentelyjaksosta ole tässä työssä tietoa.

Opinnäytetyön lähteinä käytettiin tieteellisen aineiston lisäksi myös raportteja, koska ne kuvaavat tarkemmin vaikeasti työllistyvien tilannetta, ja koulutuksen merkitystä tutkitavalle kohderyhmälle. Luotettavuutta lisää aiheesta tehty kirjallisuuskatsaus, johon otettiin mukaan vain korkeatasoiset tutkimukset ja artikkelit. Kirjallisuuskatsaukseen ei otettu mukaan opinnäytetöitä.

Opinnäytetyön tulokset ovat tärkeitä ja ohjaavat tulevien toimien suunnittelussa. Kohderyhmälle työn tuloksista ei aiheudu haittoja anonymiteetin ollessa kunnossa. Kontin toiminnan kannalta koulutus on ollut merkittävässä roolissa, ja sitä on arvostettu korkealle työhallinnon taholta. Tulosten valossa tähän saattaa kuitenkin tulla muutoksia. Onkin tärkeää pohtia yhdessä työhallinnon kanssa jatkotoimenpiteitä paremman vaikuttavuuden saamiseksi.

8.2 Tulosten pohdinta

8.2.1 Henkilöiden taustaominaisuudet

Konttien kautta opiskeleman näyttäisi lähtevän enemmän naisia (64%) kuin miehiä (36%). Tämä saattaa selittyä sillä, että Kontin pääasiassa tarjoama myynnin ammattitutkinto valmistaa naisvaltaiselle kaupalliselle alalle myyjän tehtäviin. Toisaalta taas miesten paikkoja saattaa rajoittaa myös se, että Konteissa käsitellään ja myydään paljon erilaisia tekstiilejä. Näistä työtehtävistä ovat naiset yleensä kiinnostuneempia. Huonekalujen, elektroniikan ja urheilun myyntiosastot ovat halutumpia työpisteitä miesten keskuudessa, mutta kyseisiä tehtäviä on huomattavasti vähemmän kuin tekstiilipuolella. Vertailuryhmässä miehiä ja naisia oli lähes saman verran.

Tarkasteltaessa kohderyhmien ikää on selvästi havaittavissa, että valmistuneiden ryhmässä henkilöt olivat nuorempia, jotkut jopa alle 20-vuotiaita. Tämän saattaa osittain selittää se, että jokaiseen Konttiin on vuositasolla budjetoitu erikseen nuorten alle 25-vuotiaiden työllistäminen. Nuorten kohdalla on usein järkevää yhdistää opiskelu työn tekemiseen. Esimerkiksi Porin Kontissa pyritään ottamaan aina alkavaan myynnin ammattitutkintoryhmään tietty kiintiö nuoria. Myös Oulun Kontin ESR-projektin myötä nuorten osuus kasvaa, sillä projektin kautta työllistetään nuoria, ja samalla heille järjestetään Toppis-koulutuksena myynnin osa-ammattitutkintoa.

Vertailuryhmän ikärakennetta tutkiessa voidaan havaita ikäryhmien kasvavan hyvinkin tasaisesti nuoremmasta vanhempaan mentäessä. Suurin ryhmä oli 50-59-vuotiaat, joita ei valmistuneiden ryhmässä ollut montaa. Merkittävää kuitenkin oli, että valmistuneiden ryhmän iän keskiarvo oli 35 vuotta ja vertailuryhmänkin 42 vuotta. Oikeastaan voisi todeta, että Konttiin työllistetyt henkilöt olivat suurelta osin parhaassa työiässään.

Kohderyhmien koulutustausta ennen Konttiin työllistymistä oli saman tyyppinen. Molemmissa ryhmistä yli kolmasosa oli pelkän peruskoulun varassa, eikä korkeasti koulutautuneita juurikaan ollut. Tämä mukailee hyvin pitkälle useissa tutkimuksissa esille tullutta tietoa siitä, että pitkäaikaistyöttömyyteen vajoavat useimmin ne, joilla on heikko koulutustausta. Toisaalta kuitenkin vertailuryhmästä puolet oli suorittanut ammatillisen

koulutuksen, ja valmistuneiden ryhmästäkin yli 40%. Herää kysymys onko Suomessa perinteiset työläisten työpaikat vähissä, onko henkilöiden koulutus ja siten tieto-taito vanhentunut, vai löytyvätkö pitkän työttömyyden syyt ehkä muualta.

Tarkasteltaessa henkilöiden äidinkieltä voidaan todeta valmistuneiden ryhmän puhuvan äidinkielenään suomea yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Tämä selittyy varmastikin sillä, että oppilaitoksilla on usein omat vaatimuksensa ja kielitaitotestinsä selvittääkseen riittääkö hakijoiden kielitaito opintoihin. Vertailuryhmässä äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvia oli kymmenesosa, joka on yllättävän vähän ajatellen tutkimusten osoittamaa tietoa maahanmuuttajien erittäin vaikeasta työllisyysstilanteesta. Konteissa on kuitenkin myös tietty kielitaitovaatimus jo työturvallisuusseikkojenkin vuoksi. Työntekijöiden tulee pystyä ymmärtämään perehdytys ja kommunikoidaan ainakin jonkin verran suomeksi. Tulkkejakin on joskus käytetty, mutta käytännössä työntekijän ollessa suomenkielentaidoton, tulkki pitäisi olla saatavilla päivittäin. Tämä ei yleensä ole mahdollista. Useiden maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tie työpaikkaan katkeaa valittavan usein myös Konteissa kielitaito-ongelmiin.

Paikkakuntatilasto kertoo sen, että valmistuneiden ryhmässä eniten henkilöitä oli Porista (25%), jossa koulutusta pilotoitiin ja siten se aloitettiin muita aiemmin. Myös Oulussa valmistuneiden määrä oli suuri (22%), johtuen käynnissä olevasta ESR-projektista. Vertailuryhmässä suurinta piikkiä edustivat ne paikkakunnat, joiden Konteissa on eniten työllistettyjä (Tampere, Kuopio). Näiltä paikkakunnilta tuli suurempi määrä henkilöitä vertailuryhmään, koska henkilölistoista poimittiin joka yhdeksäs.

Mielenkiintoista oli tarkastella vielä henkilöiden koulutustaustaa paremmin. Yleinen käsitys siitä, että vanhemmat pitkäaikaistyöttömät ovat heikommin koulutettuja kuin nuoret, ei tulosten perusteella näyttäisi pitävän paikkaansa. On huomattava, että nuorista alle 29-vuotiaista lähes saman verran (13%) oli peruskoulutuksen varassa kuin vanhemmat 40-59-vuotiaat (15%). Yli 30-vuotiailla oli enemmän opisto- ja korkeakoulutasoisia tutkintoja vaikka niitäkin oli huomattavan vähän (8%), kuin nuorilla alle 30-vuotiailla.

8.2.2 Koulutustiedot

Myynnin ammattitutkinto oli selkeästi yleisin tutkinto Kontin kautta opiskeltaessa (80%). Myynnin osa-ammattitutkintoon opiskeltiin pääosin Toppis-koulutusmallin kautta. Toppiksena ei kuitenkaan ole mahdollista suorittaa koko ammattitutkintoa. Kontin kautta suoritettuihin tutkintoihin saataisiin laajuutta jos mukana olisivat myös oppisopimuksella opiskelleet. Tällöin liiketalouden perustutkintoon opiskelleita olisi enemmän, ja mukana olisi mm. laitoshuoltajan perustutkinto.

Yleisin tapa suorittaa Kontin työllistämispalvelujen kautta ammattitutkinto, on osallistua ryhmämuotoiseen koulutukseen. Siihen saadaan myös yleensä suurimmat ryhmäkoot, jolloin volyymi on suurempi kuin Toppiksessa. Toppis-malli on työvoimahallinnon suosittelu vaihtoehto koulutuksen järjestämiseksi, mutta tähän asti ongelmana on ollut sen huono tunnettuus viranomaisten keskuudessa, ja sen vuoksi into lähteä Toppikseen mukaan ei ole ollut suurta. Toisaalta jotkut viranomaiset ovat myös toivoneet Konttien järjestävän perinteisen omaehtoisen koulutuksen yhteistyössä oppilaitoksen kanssa, jotta vähissä olevat työvoimapolitiittiset rahat sen osalta säästyisivät.

Koko ammattitutkinnon suorittaminen on todennäköisesti opiskelijan tulevaisuuden kannalta merkityksellisempää, kuin osatutkinnon suorittaminen. Kuitenkin pitkään työttömänä olleiden saattaa olla helpompi lähteä mukaan osatutkintoon, sillä sen suorittamisen aikana voi pohtia omia kykyjään ja halujaan kyseiseen ammattiin. Toisaalta taas osatutkinnon jälkeen tuleva tauko opinnoissa passivoi, eikä henkilöllä välttämättä ole energiaa hakeutua oma-aloitteisesti ja yksin suorittamaan puuttuvaa loppuosaa tutkinnosta. Tätä tukee myös tilastot valmistuneiden ryhmän työllistymisestä. Vain 1 henkilö oli tarkasteluhetkellä koulutuksessa, vaikka osa-ammattitutkintoon oli valmistunut 14 henkilöä.

Koulutuksesta valmistuneiden määrästä näkee selkeästi sen, että koulutus on tullut voimakkaasti mukaan Konttien palkkatukityöllistämiseen. Valmistuneiden määrä oli moninkertaistunut parissa vuodessa. Koulutuksen liittäminen palkkatukityöhön on työvoimaviranomaisten toive, jonka vuoksi koulutusmalleja on lähdetty kehittämään. Tulevaisuudessa tulee kuitenkin pohtia koulutuksen parempaa kohdentamista ja koulutusvaihtoehtojen laajentamista yhteistyössä viranomaisten ja oppilaitosten kanssa.

8.2.3 Työllisyystilanne

Kohderyhmien työllistymisestä kertova tilasto on surkeaa katsottavaa. Sekä valmistuneiden ryhmästä, että vertailuryhmästä työllistyi vain kourallinen. Ryhmien 179:stä henkilöstä avoimilla markkinoilla työskenteli vain 8 henkilöä, 5 % kokonaismäärästä. Valmistuneiden ryhmän työllistymisprosentti oli vain vähän suurempi, 7 %. On ehdottomasti syytä miettiä, mistä johtuu ammattitutkintoon valmistuneiden vähäinen työllistyneiden määrä. Periaatteessa tutkinnon saamisen, eli näyttöjen läpiviennin kriteerit pitäisivät olla opetushallituksen mukaan samat kaikilla opiskelijoilla. Pohdittava on, ovatko Kontin työntekijät suorittaneet tutkinnon rimaa hipoen, onko heidän työnhakuaktiivisuutensa vähäistä, vai onko työllistymisen esteet kenties muissa ongelmissa, kuten esimerkiksi sosiaalisissa tai elämänhallintaan liittyvissä taidoissa. Jokaisella valmistuneella on kuitenkin tuore ammattitutkinto ja työkokemusta kaupan alan toimintaympäristöstä kassa- ja asiakaspalvelutaitoineen. Ovatko opiskelijat pääosin jo lähtötasoltaan sellaisia, etteivät he tule avoimilla työmarkkinoilla pärjäämään? Toisin sanoen, ohjataan työhallinnosta koulutukseen liian heikkoja työnhakijoita? Toinen näkökanta saattaa liittyä kaupan alaan yleisesti, sillä taantuman aikaan se ei ehkä ole vetänyt työntekijöitä samalla tavalla kuin hyvinä aikoina. Taantuma kuitenkin ei selitä työllistymisen koko ongelmaa.

Toisaalta on huomioitava, että tiedot kerättiin yhtenä tarkastelupäivänä 31.5.2013. Näin ollen henkilöillä saattaa olla pätkätöitä takanaan, mutta ne eivät rekisteröidy tällä tietojen keräysmenetelmällä. On myös tiedossa, että työttömänä esimerkiksi muutaman päivän pätkätöitä on vaikea ottaa vastaan kannustinloukkujen vuoksi.

Kun tarkastellaan muualle kuin avoimille työmarkkinoille päätyneitä, huomiota herättää koulutuksessa olleiden henkilöiden vähyys, vain 1 henkilö. Valmistuneiden ryhmästä vain 1 henkilö jatkoi kouluttautumista, vaikka 14 henkilöä oli suorittanut ammattitutkinnosta vain osan.

Työhallinnon toimenpiteissä, eli työllistettynä tai työllistämistä edistävässä palvelussa oli molemmista ryhmistä n. 20% henkilöistä. Tämä tarkoittaa sitä, että he eivät yrityksistä huolimatta ole päässeet pois palvelukierteestä. Hämmäntävää on se, että vaikka pitkään työttömänä olleiden elämään on tullut merkityksellisenä pidetty interventio työn

ja koulutuksen muodossa, oli valmistuneiden ryhmästä yhtä suuri osa edelleen työhallinnon palveluissa kuin vertailuryhmästäkin.

Työttömyysluvut olivat molemmissa kohderyhmissä erittäin korkeat. Huomion arvoista oli se, että vain muutama henkilö ryhmistä oli vetäytynyt syystä tai toisesta kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle. Loput olivat jääneet työttömäksi, mahdollisesti laskemaan päiviä kunnes uusi työllistämisyksikkö 500:n työttömyyspäivän jälkeen on taas mahdollinen.

Työllistäminen itsessään on järkevää, koska mielekkäämpää maksaa ihmisille aktiivisuudesta kuin passiivisuudesta. Sen sijaan koulutuksen järkevyyttä on syytä epäillä. Haaskataanko turhaan kaikkien resursseja, kun palkkatukityön yhteydessä tarjotaan ammatillista koulutusta? Näin saattaa olla, koska se ei johda parempiin tuloksiin niihin verrattuna, jotka eivät opiskelleet työllistämisyksikön yhteydessä.

Jos katsotaan tarkemmin niitä viittä henkilöä, jotka työllistyivät avoimille markkinoille, voidaan todeta, että kaikki olivat naisia, ikähaitari oli laaja (18-49 vuotta), peruskoulutustaso oli matala (yleissivistävä tai toisen asteen ammatillinen koulutus), ja kaikki olivat hiljattain valmistuneita. Mielenkiintoista on huomata, että parhaiten olivat työllistyneet ne, joiden valmistumisesta oli kulunut lyhin aika. Toisin sanoen tarkasteluhetkellä 31.5.2013 suurin osa työllistyneistä oli valmistunut edellisenä vuonna 2012. Tarkasteluhetkestä kolme vuotta taaksepäin valmistuneista ei työllistynyt kukaan.

Alueellisesti tarkasteltuna on mielenkiintoista, että kaikki 5 työllistynyttä olivat joko Porin Kontista (2 henkilöä) tai Oulun Kontista (3 henkilöä). Oulusta työllistyneiden hyvää tilannetta saattaa selittää se, että Oulun Kontissa on erillinen ESR-projekti, jossa 2 projektityöntekijää tekevät pelkästään henkilöiden tukemisen, koulutuksen ja työllistymisen eteen töitä. Näin ollen resurssit opiskelijoiden tukemiseen ovat Oulussa paremmat kuin muissa Konteissa. Taulukosta 6 ilmenee Kontti-paikkakuntien kolmen vuoden tilastollinen keskiarvo työttömyyden osuudesta työvoimasta (Työministeriö, työnvälitystilasto 2013). Sen mukaan Porin työttömyysprosentti oli vain hieman keskimääräistä (12,7%) matalampi, ja Oulun jonkin verran keskimääräistä korkeampi. Toisaalta matalimman työttömyyden alueelta Kuopiosta ei ollut yksikään valmistuneista työllistynyt, samoin kuten korkeimman työttömyyden alueella Joensuusta. Tämän pe-

rusteella voidaan todeta, että todennäköisemmin henkilöiden työllistymiseen vaikuttavat sellaiset asiat kuten annettu tuki työnhakuasioissa, henkilökohtaiset ominaisuudet, taustalla oleva työkokemus ja oikea-aikaisuus työnhaussa, kuin alueen työttömyysprosentti.

Oulu	Pori	Lappeenranta	Kuopio	Joensuu	Rovaniemi	Tampere	Turku
13,2 %	12,5 %	12,0 %	10,8 %	14,6 %	12,8 %	13,3 %	12,9 %

TAULUKKO 6. Työttömyyden osuus työvoimasta. Keskiarvot vuosilta 2010-2012. (Työministeriö, työnvälitystilasto 2013)

8.3 Tulosten vertaaminen aiempiin tutkimustuloksiin

Tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia useimpien koulutuksen jälkeistä työllistymistä koskevien tutkimusten kanssa. Tämä johtuu siitä, että vain harvoissa tutkimuksissa on tarkasteltu *vaikeasti työllistyvien* sijoittumista työelämään koulutuksen jälkeen. Useat tutkimukset ovat työhallinnon teettämiä, ja niissä tarkastellaan esimerkiksi työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikuttavuutta. Ongelmana Kontin kohderyhmällä on, etteivät he yrityksistä huolimatta useinkaan pääse työvoimapolitiittiseen koulutukseen, tai eivät ainakaan ole etusijalla sinne pyrittäessä, sillä lyhyemmän työttömyysjakson omaavat henkilöt pääsevät niihin helpommin. Usein vaikeasti työllistyvillä on myös muita esteitä, jotka rajoittavat työvoimapolitiittisiin koulutuksiin pääsemistä. Tästä syystä tämän opin- näytetyön kohderyhmä on heikompaa kuin useissa koulutuksen vaikuttavuutta koskevissa tutkimuksissa.

Suurin osa aiheesta tehdyistä tutkimuksista kuitenkin korostaa sitä, että koulutus ehkäisee työttömyyttä selvästi (Sipilä ym. 2011, 124; Parpo 2007, 53; Myrskylä 2010, 13; Aho 2008, 28). Koulutuksella on merkitystä myös työttömyyden pituuteen, sillä korkeammin koulutettujen työttömyysajat ovat yleensä lyhyempiä kuin matalasti koulutettujen tai kouluttamattomien (Sipilä ym. 2011, 125). Tämän opinnäytetyön tuloksia tarkasteltaessa voidaan yhtyä näihin tuloksiin, sillä kohderyhmänä olleet vaikeasti työllistyvät olivat pääosin joko matalasti, tai ei lainkaan koulutettuja. Heillä kaikilla työttömyys oli jo ehtinyt venyä pitkäksi, eikä työllistämisyksikön ja ammatillisen koulutuksen jälkeen tilanne näyttänyt juurikaan paranevan.

Työvoimapolitiittisten koulutusten vaikuttavuutta tutkineiden mukaan heikko lähtötasokoulutus on merkittävä tekijä koulutuksen jälkeisen jatkotyöllistymisen kannalta (Vainio ym. 2007, 4; Tuomala 2002, 53). Yksi selittävä syy valmistuneiden ryhmän heikkoon työllistymiseen voi piillä tässä. Lähes puolet valmistuneiden ryhmästä oli saanut vain yleissivistävän koulutuksen (peruskoulu tai lukio). Toinen puoli oli saanut toisen asteen koulutuksen, ja vain muutama tätä korkeampitasoisen tutkinnon. On vaikeampi selittää mikä tähän on syynä. Kenties heikolla koulutustasolla ei olla koskaan oltu pidempikestoisessa tai muussa kuin tukityössä, eikä siihen pystytä tai osata lähteä ammatitiin valmistumisen jälkeenkään. Myös itsetunto tai itsensä esiin tuomisen taito on monella varmasti heikko.

Monien aiheesta tehtyjen tutkimusten mukaan korkea ikä on suurimpia esteitä työllistymisen kannalta (Aho & Koponen 2008, 102; Parpo 2007, 51-52; Terävä ym. 2011, 50). Tämä tekijä voidaan sulkea pois tämän opinnäytetyön heikkojen työllistymistulosten syistä, sillä kaikkien Konteista valmistuneiden keski-ikä oli vain 35 vuotta. Tämän luulisi olevan työnantajan kannalta paras ikä työllistää, kun perhe on usein jo perustettu ja edessä on paljon tuottavia työvuosia. Työllistymisen ongelmat ovat siis muualla kuin henkilöiden ikävuosissa. Toisaalta Myrskylän (2010, 73-74) tutkimustulokset kertovat sen tosiasian, että vain puolet alle 35-vuotiaista miehistä ja puolet alle 45-vuotiaista naisista palaa koskaan työmarkkinoille. Näitä vanhemmissa ikäryhmissä enemmistöllä työttömyys jatkuu tai työtön päätyy työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Työministeriön selvitysten mukaan avoimille työmarkkinoille sijoittumisessa on tutkimuksilla, niiden osilla ja ammattipätevyyksillä osoitetulla ammattitaidolla keskeinen merkitys. Toisaalta taas koulutuksen puute ei ole este, jos henkilön oma motivaatio on kunnossa. (Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen, 2011, 14-15). Tämän opinnäytetyön tulosten mukaan valmistuneiden ryhmällä oli kaikilla ammattitutkinto tai sen osa, sekä tuore työkokemus. Näin ollen voidaankin pohtia, onko ongelma henkilöiden omassa motivaatiossa, kun työllistyminen koulutuksen jälkeen oli vähäistä. Koulutus ei riitä takaamaan työllistymistä, ja työttömyys ja sen pitkittyminen saattavat muodostua työllistymisen esteeksi (Aho ja Mäkiäho 2012, 28). Koska kaikilla Konttien kautta valmistuneilla henkilöillä oli taustallaan pitkää työttömyyttä, se saattaa muodostua osasyiksi heikkoon työllistymistulokseen.

Ahon ja Mäkiähon (2012, 29) mukaan miehet näyttäisivät vajoavan naisia helpommin vaikeaan työllistymisasemaan. Tätä tutkimustulosta vahvistaa myös tämän opinnäytetyön tulokset, sillä viidestä avoimille työmarkkinoille työllistyneestä kaikki olivat naisia. Tosin myös koulutetuista oli naisia suurempi määrä kuin miehiä.

Työttömistä kaikkein heikoimmin työllistyy yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneet työttömät, eli ns. vaikeasti työllistyvien joukko (Nio ym. 2011, 4). Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella vaikeasti työllistyvien työllistymistä avoimille markkinoille ei juurikaan koulutus auta. Olisi tärkeää tietää mitkä syyt vaikeuttavat pitkään työttömänä olleiden työllistymistä. Toisaalta tämä työttömien joukko on niin heterogeeninen, että yhtä ja ainoaa syytä on varmasti vaikea löytää. Terävän ym. (2011, 96) tutkimuksessa käytetty termi hyvinvointivaje kuulostaa selvittävältä. Siihen luetaan henkilön fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät ongelmat, sekä kykyyn selvittää arjen vaatimuksista. Myös vanhentunut koulutus tai koulutuksen puute luetaan hyvinvointivajeeseen. Hyvinvointivaje selittäisi sen, miksi Konteissa työskentelevä ja opiskeleva pitkään työttömänä olleiden joukko pystyy työskentelemään ja opiskelemaan erityisissä, tuetuissa olosuhteissa, mutta avoimille työmarkkinoille asti he eivät pääse.

Vertailtaessa tuloksia Suunto-projektin järjestämän Toppis-koulutuksen (Toppis-koulutusprosessin raportti 2011, 6-17) tuloksiin voidaan todeta kohderyhmän samankaltaisuudesta huolimatta tulosten olevan täysin erilaisia. Osasyynä Suunto-projektin huomattavasti parempiin tuloksiin on varmastikin paremmat ohjausresurssit. Suunnolla oli käytössään koulutusvalmentaja, joka teki opiskelijoiden kanssa jatkuvasti työtä sekä koulutuksesta suoriutumisen, että jatkotyöllistymisen puolesta. Yksi syy saattaa myös olla tutkintojen monipuolisuus, sillä tutkintoa suoritettiin monella eri alalla. Kädestä pitäen tukeminen ja eteenpäin vieminen näyttäisi tuottavan parhaita tuloksia, joten on syytä miettiä ollaanko tähän valmiita resursoimaan, vai tyydytäänkö heikompiin työllistymistuloksiin.

8.4 Johtopäätökset ja jatkotutkimushaasteet

Tämän opinnäytetyön kohderyhmänä olivat vaikeasti työllistyvät, joiden taustalla oli eri pituisia työttömyysjaksoja, kuitenkin vähintään 500 päivää. Tutkimustyön edetessä silmäni avautuivat siihen tosiasiaan, että on harhakuvitelmaa yrittää koulutuksen kautta poistaa niitä ongelmia, jotka ovat silmiemme edessä. Sanotaan, että lasten kasvatusta ei ole koululaitoksen vaan kodin tehtävä. Samoin voitaisiin todeta tämän opinnäytetyön kohderyhmästä. Työllistämisyksikkö (tässä tapauksessa Kontti) ja oppilaitos eivät voi vuodessa poistaa niitä ongelmia, joiden kasaantumiseen on mennyt ehkä ihmisikä.

On kaikkien resurssien tuhlaamista kouluttaa ihmisiä vai kouluttamisen vuoksi, jos jatkomahdollisuuksia ei ole. Koulutuksen jälkeistä työllistymistä voitaisiin Konteissa yrittää parantaa erilaisin pilotoinnein. Ensinnäkin olisi mielenkiintoista seurata mitä esimerkiksi Konttiin palkattu erityinen koulutusvalmentaja pystyisi tekemään työllistymisen suhteen. Toinen keino voisi olla erillisen työhönvalmentajan palkkaaminen Konttiin, joka pyrkisi tekemään yhteistyötä alueen yritysten kanssa, ja luomaan opiskelijoille työharjoittelupaikkoja yrityksissä jo opiskelun aikana. Kolmanneksi näen erityisen tärkeänä opiskelijoiden valinnan parantamisen yhteistyössä oppilaitoksen ja työhallinnon kanssa. Neljänneksi - ja ehkä tärkeimmäksi - näkisin kuntouttavien elementtien lisäämisen koulutuksen sisältöön. Koulussa voitaisiin käsitellä itsetuntoon ja -tuntemukseen, oman elämän hallintaan ja motivaatioon liittyviä asioita.

Koska pitkittynyt työttömyys vaikeuttaa olennaisesti työhön paluuta, olisi jatkossa pureuduttava enemmän kysymykseen miksi näin on. Jos kyse on ns. hyvinvointivajeesta, on siihen puuttuminen avainkysymys. Jos hyvinvointivajeeseen kuuluu motivaation puute tai heikko asenne työn tekoa kohtaan, pitääkö yhteiskunnan hyväksyä se, että nämä henkilöt elävät muiden kustannuksella hyvinvointivaltiossamme? Valtiotasolla korkea työttömien määrä ja sitkeä rakennetyöttömyys ovat kuitenkin pitkällä tähtäimellä kestäättömiä.

Yleisesti kuulee puhuttavan nuorten työttömyydestä sekä ikääntyvien vaikeudesta päästä työelämään. On harhakuvitelmaa, että vain nämä ryhmät ovat ongelmallisia työllistää. Opinnäytetyön molemmat tutkimusryhmät ovat parhaassa työiässä. Rakennetyöttömyys ylipäänsä pitäisi nostaa poliittiseen keskusteluun mukaan, koska tässä joukossa on pal-

jon hyödyntämätöntä työvoimaa. Jatketaanko pitkään työttömänä olleiden pyörittämistä toimenpiteistä toiseen verovaroin? Vai halutaanko oikeasti puuttua rakennetyöttömyysongelmaan jollain keinoin, vaikka se sitten vaatisikin suuria muutoksia käytäntöihin ja lainsäädäntöön? Hyvinvointivaltio itse ruokkii rakennetyöttömyyttä erilaisin kannustinloukuin. Suurempien rakenteellisten muutosten pohtiminen ei ole kuitenkaan tämän opinnäytetyön asia, vaan vaatisi parempaa asiantuntijuutta, sekä yhteistyötä eri tahojen kesken.

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli mielestäni oivallinen, koska halusin selvittää koulutuksen merkityksen kokonaistilannetta. Kadon suurehko määrä tosin heikentää tutkimuksen luotettavuutta, samoin kuten se, ettei työllisyystietoja ollut käytettävissä koko ajalta ammattiin valmistumisen jälkeen. Ulkopuolisilla ei ole mahdollisuutta päästä käsittelemään rekisterejä, vaan työ on tehtävä sillä materiaalilla joka Työministeriöstä saadaan. Jos oltaisiin tehty laadullinen tutkimus, ja esimerkiksi haastateltu kymmentä henkilöä, oltaisiin saatu syvempi katsaus henkilön työttömyyden tai työllistymisen syihin. Se ei kuitenkaan olisi vastannut tutkimuskysymykseen, koska tarkoituksena oli selvittää koulutuksen merkittävyyttä suuressa mittakaavassa. Jatkotutkimuksena laadullinen tutkimus antaisi mahdollisesti tärkeitä vastauksia tässä työssä ilmenneisiin kysymyksiin.

Tulevaisuudessa olisi erittäin hyödyllistä paneutua tarkemmin käsitteeseen hyvinvointivaje, ja haastatella Kontin kautta kouluttautuneita. Olisi tärkeää nähdä henkilöiden itsensä näkökulmasta syyt, jotka estävät työllistymisen avoimille markkinoille koulutuksesta huolimatta. Myös edellä mainittujen pilotointien käynnistäminen esimerkiksi projektiluontoisena antaisi lisää tietoa siitä, millaisin toimenpitein koulutuksen vaikutuksia voitaisiin parantaa.

LÄHTEET

- Aho, S. & Koponen, H. 2008. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kohdistaminen. Työttömänä olleiden pitkän aikavälin seurantaan perustuva tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 24/2008. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Aho, S. & Mäkiäho, A. 2012. Pitkään työttömänä olleiden työnhakijoiden työllistymisen esteet ja julkisiin työvoimapalveluihin osallistuminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 15/2012. Luettu 30.12.2012.
http://www.tem.fi/files/32822/TEMjul_15_2012_web.pdf
- Ammattitutkinnosta potkua työuraan. Palkkatyöläinen 9/2010. Verkkojulkaisu. Luettu 12.2.2013. <http://www.palkkatyolainen.fi/pt2010/pt2010-09/p101110-t5.html>
- Fluitman, F. & Carnoy, M. 1996. Education and Training: No magic solution to unemployment. The Worklife Report; 1996; 10, 1; ABI/Inform Complete.
- Hallitusohjelma. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 22.6.2011. Luettu 10.2.2013. <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. 5.-6. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heikkilä T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Holopainen M. & Pulkkinen P. 2008. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.
- Hämäläinen, U. 2002. Koulutuksesta työelämään. Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuksia 83. Helsinki.
- Kananen, J. 2011. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.
- Kauhanen, M., Lilja, R. & Savaja, E. 2006. Työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikuttavuus kysynnän näkökulmasta. Työpolitiittinen tutkimus. Työministeriö.
- Karjalainen, L. 2010. Tilastotieteen perusteet. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Korteniemi, P., Kotiranta, T. & Kivipelto, M. 2012. Kokemuksia sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisesta. Kriittisiä kohtia ja kehittämistarpeita. Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kontti-ketjun strategia-raportti, 2012. Loppuraportti strategiatyöryhmän työskentelystä.
- Myrskylä, P. 2010. Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 57/2010. Helsinki: Edita Publishing Oy.

- Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Nio, I., Sardar, P. 2011. Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2009. TEM analyysijä 34/2011. Helsinki.
- Nummenmaa, L. 2009. Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Parpo, A. 2007. Työllistymisen esteet. Stakesin raportteja. Helsinki: Valopaino Oy.
- Pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisesta työvoimavarojen turvaamiseen. Rakennetyöttömyyttä koskevat kehityslinjaukset. TEM raportteja 13/2011. Työllisyys ja yrittäjyys-osasto.
- Pohjola, A., Kemppainen, T. & Väyrynen, S. (toim.) 2012. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere: Juvenes Print.
- Silvennoinen, H. 2002. Koulutus marginalisaation hallintana. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Sipilä, N., Kestilä, L. & Martikainen, P. 2011. Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen: mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76, 2011:2.
- SPR Kontti-ketju 2013. Kontti-toiminnan esittely. Luettu 15.3.2013.
www.kontti.punainenristi.fi.
- Toppis-koulutusprosessin raportti, 3/2011. Suunto-projekti. Luettu 14.12.2012.
<http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=19540&GUID={86A225C0-0E50-4F22-8C01-CE272226E3EA}>
- Tuomala, J. 2002. Työvoimakoulutuksen vaikutus työttömien työllistymiseen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki: Oy Nord Print Ab.
- Terävä, E., Virtanen, P., Uusikylä, P. & Köppä, L. 2011. Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 23/2011. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Luettu 22.2.2012. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio180113.pdf
- Työministeriö. 2013. Työnvälitystilasto. Luettu 25.8.2013.
http://www.tem.fi/tyo/tyonvalitystilasto/kuntapohjaisia_vuosikeskiarvoja.
- Työministeriö. 2012. Työllisyyskatsaus. Verkkojulkaisu. Luettu 15.3.2013.
http://www.tem.fi/tyo/tyonvalitystilasto/tyollisyyskatsaus/tyollisyyskatsaus_joulukuu_2012.98279.xhtml

Tähtinen, J., Laakkonen E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turku: Painosalama Oy.

Vainio, T., Mäkelä, T., Mikkola, K. & Tienhaara, P. 2007. Työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikuttavuuden parantaminen. Työpolitiittinen tutkimus 334. Työministeriö.

Von Hertzen-Oosi, N., Vaitinen, E., Ruoppila, S. & Virtanen, P. 2010. Kolmannen sektorin Työ- ja elinkeinohallinnolle tuottamien palveluiden ja järjestettyjen työtilaisuuksien vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 13/2010. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Liite 1. Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Tekijät, tutkimuksen nimi, maa ja vuosi	Tieteenala	Tarkoitus ja tutkimustehävät/ kysymykset	Metodi	Kohderyhmä	Aineiston keruu- ja analysointimenetelmä	Keskeiset tulokset
1. Myrskyä Pekka: Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella Suomi, 2011	yhteiskunta	Paljonko nuoria on työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella ja mitä ominaisuuksia heillä on. Tutkitaan myös koulutuksen ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutuksia työllistymiseen.	Kvantitatiivinen tutkimus	Nuoret 15-29v. ilman ammatillista koulutusta ja jotka eivät ole töissä tai koulussa	Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto	Vieraskielisillä suurin riski jäädä työelämän ulkopuolelle. Opiskeluhaltu vähenevät iän karttuessa, vaikka se lisää merkittävästi työllistymisen mahdollisuuksia. Tulotaso on hyvin heikko. Kotitautalla on suuri merkitys, sillä syrjäytyneiden nuorten vanhemmatkin ovat keskimääräistä heikommin koulutettuja ja kuuluvat alimpiin sosioekonomisiin ryhmiin.
2. Sipilä Noora, Kestilä Laura, Martikainen Pekka: Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Suomi, 2011	Yhteiskunta	Miten merkittäviä tekijöitä koulutus tai sen puute on 2000-luvulla nuorten työmarkkinoilla pärjäämisessä, kun lapsuuden ja nuoruuden elinolosuhteet on huomioitu.	Kvantitatiivinen	Vuosina -71-79 syntyneet henkilöt, jotka asuivat Suomessa vuoden 1999 lopussa.	Työssäkäynnin pitkäaikaisaineistot, joihin liitetty tietoa vuosittaisista muista tilastoista ja rekistereistä. Logistinen regressioanalyysi ja ristiin taulukointi.	Alhainen koulutustaso on keskeinen työttömyyden selittäjä, vaikka nuoruusajan työttömyys liittyy usein perheen alhaiseen sosioekonomiseen asemaan. Koulutustaso vaikutti olennaisesti työttömyyden pysyvyyteen; mitä alhaisempi koulutustaso, sitä pidempikestoinen työttömyys. Ilman perustutkintoa jälkeistä tutkintoa on hyvin vaikeaa saavuttaa asemaa suomalaisessa työelämässä.

4. Vainio Terttu, Mäkelä Tarja, Mikkola Kati, Tienhaara Pekka: Työvoimapoliittisen koulutuksen vaikuttavuuden parantaminen: talonrakentaminen ja metalliala Suomi, 2007	Yhteiskunta	Mitkä seikat vaikuttavat siihen, että hyvästä kysynnästä huolimatta osa työvoimakoulutuksen käyneistä ei työllistyy. Samalla selvitetään mitkä seikat vaikuttavat työllistymiseen työvoimapoliittisen koulutuksen jälkeen.	Kvantitatiivinen ja kvantitatiivinen	Talonrakennus-, konepaja- ja rakennusmetallialojen työvoimapoliittiseen koulutukseen osallistuneet vuosina 2006-2007	Työministeriön laatimat yhteenvedot OPAL- ja URA aineistoista, sekä työhallinnon, kouluttajien, ja yritysten edustajien haastattelut.	Työhallinnon sisäiset resurssit - ym. ongelmat, työvoimakoulutettavien heikko lähtökoulutustaso, vähäiset hakijamäärät, sekä erilaiset opiskelijoiden omat taloudelliset syyt vähentävät koulutuksen jälkeen työllistymistä.
5. Tuomala Juha: Työvoimakoulutuksen vaikutus työttömien työllistymiseen Suomi, 2002	Yhteiskunta	Miten työvoimakoulutus vaikuttaa työttömien todennäköisyyteen työllistyä avoimille markkinoille	Kvantitatiivinen	Pitkäaikaisyöttömät	Työvoimakoulutusten vaikutusten arvioinnissa käytettiin diskreetin valinnan mallia ja elinaikanalyysiä.	Työvoimakoulutus edistää jonkin verran työttömien työllistymistä. Vaikutukset vaihtelevat eri osallistujaryhmissä. Työvoimakoulutus hyödyttää enemmän paremmin koulutettuja kuin pelkän perusasteen suorittaneita.
6. Hämäläinen Ulla: Koulutuksesta työelämään: nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät Suomi, 2002	yhteiskunta	Nuorten asema työmarkkinoilla, sekä siihen vaikuttavia tekijöitä.	Kvantitatiivinen	15-24v. nuoret	Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto. Tilastollisesti kuvaava analyysi.	Suhdanteet vaikuttavat nuoriin enemmän kuin muihin ryhmiin. Työllistymiseen koulutuksen jälkeen vaikuttaa mm. siviilisääty, alueen työttömyystilanne, koulutustaso ja -aste. Avioliitto, alueen hyvä yleinen työllisyystilanne ja erityisesti korkea koulutustaso edistää työllistymistä ja työssä pysymistä.

7. Parpo Antti: Työllis- tymisen esteet Suomi, 2007	Yhteis- kunta [REDACTED]	Mitkä tekijät vaikeuttavat pitkäaikais- työttömien työllistymistä avomille työmarkki- noille.	Kvantita- tiivinen ja kvalitatiiv- vinen	Pitkäaikais- työttömät	Tilastokeskuk- sen tulonjako- aineistot 1996- 2001 (tilastolli- set analyysi- menetelmät) sekä työttömien työnhakua tee- mahaastattelu- aineisto, jossa haastateltu 21 pitkäaikaistyö- töntä (sisällön analyysi)	Merkittävim- piä työllisty- misen esteitä ovat korkea ikä, alhainen koulutus ja yksin asumi- nen. Toimeen- tuloturvan aiheuttamat kannustin- loukut synny- tävät työllis- tymisen estei- tä, kun työttö- myyden vaih- toehtona on lyhytaikai- nen keikkatyö. Joissain tilan- teissa perheen ja lasten hoi- taminen koto- na nähdään työtä tärkeäm- pänä. Alhainen toimintakyky heikensi myös työllistymisen edellytyksiä.
--	--------------------------------	--	---	---------------------------	---	--

Porissa 24.4.2013

Tietojen kerääminen Konttien koulutuksen vaikuttavuutta koskevaan tutkimukseen

Koulutuksen vaikuttavuutta koskevasta tutkimuksesta saatavat tulokset ovat tärkeitä Konttien työllistämisen- ja koulutustoiminnan kehittämisen kannalta. Tuloksista, eli koulutuksen vaikuttavuudesta, saamme lisää materiaalia viranomaisten kanssa käytäviin neuvotteluihin liittyen mm. toiminnan rahoitukseen. Jokainen Kontti-paikkakunta saa lisäksi erikseen myös oman alueensa tulokset.

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa ylempää AMK-tutkintoa. Siihen liittyvän opinnäytetyön teen aiheesta **Koulutuksen merkitys pitkään työttömänä olleen työllistymisessä**. Tarkoituksena on tutkia Konttien järjestämien koulutusten vaikuttavuutta. Henkilötietojen perusteella saan tarvittavat tiedot työhallinnon URA-järjestelmästä. Siksi pyydän sinua toimiaan seuraavasti:

1. Listaa liitteenä olevaan excel-taulukkoon tiedot Kontin kautta/avustamana ammattitutkintoon tai osatutkintoon valmistuneista henkilöistä mahdollisimman tarkasti. Jos jokin asia (esim. äidinkieli) ei ole tiedossasi, jätä kohta tyhjäksi.

2. Kerää nimilistat kaikista korkeimmalla korotetulla palkkatuella olleista työntekijöistä erikseen vuosilta 2010, 2011 ja 2012. Pelkät henkilöiden nimet riittävät tässä vaiheessa (ei henkilötunnuksia). Vuonna 2012 käytössä on ollut Työaskeleen keräämä henkilötietolista, joka riittää hyvin. 2010 ja 2011-vuosilta teillä on varmasti ollut omia listoja. Listoista tulee olla eroteltavissa korkeimmalla korotetulla palkkatuella työllistetyt, jos lista sisältää myös esim. työharjoittelijat.

Listat kaikista työntekijöistä saatuaani tulen poimimaan otannan vertailuryhmää varten, jonka jälkeen tulen pyytämään teiltä vielä valittujen henkilöiden henkilöturvaturvannukset URA-tietojen saamiseksi.

Tutkimuslupa on myönnetty sekä Työministeriöstä, että Kontti-ketjusta. Kaikkia henkilötietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, ja nimet ja henkilötunnuksukset poistetaan välittömästi tilastojen kokoamisen jälkeen.

Pyydän sinua palauttamaan valmiit listat minulle **15.5.2013 mennessä** sähköpostiini tai kotiosoitteeseeni, jotta Konttinne voi osallistua koko ketjua koskevaan tutkimukseen. Lisätietoja saa minulta joko puhelimitse 040-589 9372 tai sähköpostitse johana.huhtala1@gmail.com. Älä epäröi ottaa tarvittaessa yhteyttä!

Suuret kiitokset vaivannäöstäsi!

Terveisin,

Johanna Huhtala

Kontti-ketju,

Työllistämiskoordinaattori (vanhempainvapaalla)

YAMK-opiskelija, TAMK

Kotiosoite:

XXXXXXXXXX

XXXXXXXXXX

Liite 3. Havaintomatriisit (2 kpl)

TUTKIMUSRYHMÄ (koulutuksen käyneet)

	työnhaku voimassa 31.5.2013 (1=on)	TYÖLLISYYSKOODI 0=työllistetty 1=yleisillä työ- markkinoilla 2=työtön 5=työvoiman ulkopuolella 7=työllistymistä edistävässä palvelussa 8=koulutuksessa	edeltävän työttömyyden kesto päivinä	KOULUTUSASTE 1=perusaste 2=lukio 3=toinen aste 4=opistotaso 5=alempi korkea- koulu 6=ylempi korkeakoulu 7=koulutusaste tuntematon (ulkom.)	SUKUPUOLI 1=N 2=M	ÄIDINKIELI 1=suomi 2=venäjä 3=persia 4=ruotsi 5=albania 6=ranska 7=kurdi 8=afganistan 9=espanja	KONTIN KAUTTA SUORITETTU TUTKINTO 1=myynnin at 2=myynnin osa- at 3=liiketalouden perustutkinto	SUORITUSTAPA 1=omaehtoinen 2=toppis	VALMISTUMIS- VUOSI	ikä työsuhteen alkamisvuonna	KAUPUNKI 1=Pori 2=Tampere 3=Turku 4=Lappeenranta 5=Joensuu 6=Oulu 7=Kuopio 8=Rovaniemi
1	1	7	229	3	1	1	1	1	2011	31	1
2	1	0	104	1	2	1	1	1	2012	28	1
3	1	7		3	1	1	1	1	2012	29	1
4				3	2	1	1	1	2012	40	1
5				1	1	1	1	1	2010	54	1
6			326	3	1	1	1	1	2012	50	1
7				3	1	1	1	1	2012	31	1
8	1	2		3	2	1	1	1	2010	32	1
9	1	2		3	1	1	1	1	2010	40	1
10	1	2	829	1	1	1	1	1	2012	29	1
11	1	2	470	3	1	1	1	1	2011	41	1

12	1	2		1	1	1	1	1	2012	22	1
13	1	2			1	1	1	1	2010	55	1
14	1	2	175	1	1	1	1	1	2010	40	1
15				3	1	1	1	1	2010	33	1
16	1	2	111	3	1	1	1	1	2011	42	1
17			425	1	2	1	1	1	2010	31	1
18			247	3	1	1	1	1	2012	36	1
19	1	8		1	2	1	1	1	2012	21	1
20	1	2	118	1	1	1	1	1	2012	39	1
21	1	2		1	1	1	1	1	2010	40	1
22	1	2		1	1	1	1	1	2012	32	1
23	1	5		3	2	1	1	1	2012	21	1
24	1	1		1	1	1	1	1	2012	22	1
25	1	1	74	3	1	1	1	1	2011	37	1
26				3	1	1	1	1	2010	35	1
27	1	2	231	1	2	1	1	1	2012	29	1
28	1	2	52	3	1	1	1	1	2012	30	3
29					1	1	1	1	2012	29	3
30	1	2	483	3	1	1	1	1	2012	47	3
31	1	2	787	3	1	1	1	1	2012	42	3
32	1	2	502	3	2	1	1	1	2012	39	3
33	1	2	247	1	2	1	1	1	2012	47	3
34	1	2	66	2	1	1	1	1	2012	41	3
35	1	2	819	1	1	1	1	1	2012	41	3
36	1	0		1	1	1	1	1	2012	43	3
37			44	5	1	1	1	1	2010	32	5
38	1	0		2	1	1	1	1	2010	29	5

39	1	2	527	3	1	1	1	1	2010	43	5
40	1	2	695	3	2	1	1	1	2011	32	5
41	1	2		3	1	1	1	1	2011	28	5
42	1	0	63	3	1	1	1	1	2011	29	5
43	1	2		6	2	1	1	1	2011	32	5
44	1	0	798	1	2	1	1	1	2011	38	5
45	1	0		1	2	1	1	1	2011	59	5
46	1	2	569	1	1	1	3	1	2012	29	5
47	1	2	217	3	1	1	1	1	2012	49	5
48			317	3	2	1	1	1	2010	24	7
49			403	1	2	1	1	1	2010	28	7
50	1	2	615	1	1	1	1	1	2010	54	7
51					1	9	1	1	2010	35	7
52	1	2	147	1	1	1	1	1	2012	32	7
53			33	3	2	1	1	1	2012	37	7
54	1	2	18	1	2	1	1	1	2012	28	7
55	1	2	262	3	2	1	1	1	2012	26	7
56	1	7	227	3	1	1	1	1	2012	30	7
57	1	2	13	3	1	1	1	1	2012	30	7
58	1	7		3	1	1	2	1	2012	47	7
59	1	0		4	2	1	1	1	2012	49	7
60	1	1	425	3	1	1	1	1	2012	46	6
61			125	3	1	1	1	1	2012	37	6
62	1	2	441	3	2	1	1	1	2012	26	6
63				2	2	1	1	1	2012	27	6
64	1	2		3	1	1	1	1	2012	24	6
65			937	1	2	1	1	1	2012	28	6

66	1	2		1	2	1	1	1	2012	31	6
67	1	2		3	1	1	1	1	2012	45	6
68					1	1	1	1	2012	28	6
69	1	2	48	2	1	1	1	1	2012	57	6
70	1	2		1	1	1	1	1	2012	41	6
71	1	7	432	4	2	1	1	1	2012	35	6
72	1	2		2	1	1	1	1	2012	39	6
73	1	1	338	2	1	1	1	1	2012	42	6
74	1	2			1	1	2	2	2012	20	6
75	1	2	132	1	2	1	2	2	2012	22	6
76			17	2	1	1	2	2	2012	23	6
77			5	3	2	1	2	2	2012	21	6
78			81	1	1	1	2	2	2012	23	6
79	1	2	245	2	1	1	2	2	2012	22	6
80			33	2	2	1	2	2	2012	20	6
81	1	2	2	1	2	1	2	2	2012	19	6
82	1	2	334	3	2	1	2	2	2012	24	6
83				3	1	1	2	2	2012	24	6
84			108	3	1	1	2	2	2012	23	6
85	1	2	83	3	2	1	2	2	2012	22	6
86	1	1	7		1	1	2	2	2012	19	6
87			28	3	1	1	2	2	2012	21	6
88			40	3	1	1	2	2	2010	25	8
89	1	2	13	1	2	1	2	2	2010	42	8
90	1	2	406	3	1	1	2	2	2010	31	8
91			261	1	1	1	1	1	2012	32	8
92	1	2		3	2	1	1	1	2011	27	2

93	1	2	21	3	1	1	1	1	2011	37	2
94	1	2	135	2	1	1	1	1	2011	43	2
95	1	2	175	4	2	1	1	1	2011	31	2
96			443	1	1	1	1	1	2011	29	2
97	1	0	1	2	2	1	2	2	2012	30	2
98	1	0	521	1	1	1	2	2	2012	47	2
99	1	2	621	3	1	1	2	2	2012	41	2
100			889	5	1	1	2	2	2012	55	2
101	1	5	247	3	1	1	1	1	2011	33	4
102	1	0	197	4	1	2	1	1	2011	49	4
103				1	2	1	2	1	2011	24	4
104	1	2		2	2	1	1	1	2011	42	4
105				5	1	2	1	1	2011	41	4
106			22	1	1	1	1	1	2011	49	4
107	1	2		4	2	1	2	1	2011	33	4
108				1	2	1	1	1	2011	21	4
109			200	1	1	1	2	1	2011	20	4
110				3	2	1	2	1	2011	22	4
111	1	2		1	1	1	1	1	2011	42	4

VERTAILURYHMÄ (ei koulutuksessa)

	työnhaku voimassa 31.5.2013 (1=on)	TYÖLLISYYSKOODI 0=työllistetty 1=yleisillä työ- markkinoilla 2=työtön 5=työvoiman ulkopuolella 7=työllistymistä edistävässä palve- lussa 8=koulutuksessa	edeltävän työttö- myyden kesto päivinä	KOULUTUSASTE 1=perusaste 2=lukio 3=toinen aste 4=opistotaso 5=alempi korkeakoulu 6=ylempi korkeakoulu 7=koulutusaste tunte- maton (ulkom.)	SUKUP. 1=N 2=M	ÄIDINKIELI 1=suomi 2=venäjä 3=persia 4=ruotsi 5=albania 6=ranska 7=kurdi 8=afganistan	KAUPUNKI 1=Pori 2=Tampere 3=Turku 4=Lappeenranta 5=Joensuu 6=Oulu 7=Kuopio 8=Rovaniemi	IKÄ TYÖSUHTEEN ALKAMISVUONNA
1					1	1	1	42
2				3	1	1	1	31
3	1	2	285	3	1	1	1	59
4	1	2	217	1	2	1	1	46
5	1	0	1	3	2	1	1	50
6	1	2		1	2	1	1	41
7	1	2	1237	3	2	1	1	41
8	1	0		1	1	1	1	33
9	1	2		1	1	8	1	43
10					2	1	1	37
11	1	2	35	3	2	1	1	47
12	1	2	464	3	1	1	1	36
13			562	3	1	1	1	30
14	1	2	903	1	2	7	3	28
15	1	2		3	2	4	3	39

16	1	2	280	3	2	1	3	53
17	1	2	142	1	1	1	3	45
18	1	2	455	3	1	1	3	34
19	1	0	35	1	1	1	3	37
20	1	5		1	1	1	3	38
21	1	7		3	2	1	3	49
22	1	0		3	1	1	3	51
23			13	3	1	1	3	22
24	1	0	254	3	2	1	3	51
25	1	2	48	3	1	1	8	56
26	1	2	245	3	2	1	8	41
27	1	2	153	3	1	1	8	42
28	1	2	1015	3	2	1	8	45
29	1	2	6	4	2	1	8	44
30	1	2	668	1	2	1	8	56
31	1	0	664	1	1	1	8	51
32	1	2		3	2	1	8	25
33	1	0	311	7	2	3	8	43
34	1	0	336	3	1	1	8	42
35	1	2	856	3	2	1	6	40
36	1	2	889	1	2	1	6	51
37	1	2	255	1	1	1	6	33
38	1	2	815	3	2	1	6	53
39	1	2	152	3	2	1	6	37
40	1	2	106	3	1	1	6	53
41	1	2	244	1	1	1	6	40
42	1	5		3	1	1	6	38

43					2	1	6	50
44	1	1	21	4	1	1	6	20
45	1	2	571	3	1	1	6	48
46	1	2	427	3	2	1	6	24
47	1	0	327	2	2	1	6	28
48	1	2	33	1	1	1	2	34
49	1	7	64	3	1	1	2	37
50	1	2	202	1	1	1	2	27
51	1	5	59	6	2	1	2	53
52	1	2	200	3	2	1	2	58
53	1	2	903	1	1	1	2	37
54	1	2	775	1	1	1	2	47
55	1	2	632	3	2	1	2	27
56	1	2	965	1	1	1	2	52
57	1	0	572	1	2	1	2	54
58	1	2	686	3	1	1	2	56
59			157	2	2	3	2	28
60	1	1	258	3	1	1	2	29
61	1	2	388	3	1	1	2	30
62	1	2	761	3	1	1	2	50
63	1	2	420	3	1	1	2	36
64	1	2	319	1	2	1	2	27
65	1	2	910	2	2	1	2	27
66	1	2	88	3	2	1	2	24
67	1	7	189	1	2	1	2	33
68			181	3	1	1	2	52
69	1	7	904	3	1	1	2	49

70	1	0	460	3	1	1	2	58
71	1	0	154	1	2	1	2	57
72	1	2	702	3	2	1	7	59
73	1	2	81	1	2	1	7	24
74			798	1	1	1	7	60
75	1	2	629	4	1	1	7 S	45
76	1	7	598	1	2	1	7	54
77	1	7	91	1	1	1	7	39
78	1	2	60	3	1	1	7	55
79	1	5	105	3	2	1	7	49
80	1	2	49	1	2	1	7	36
81	1	0	42	8	2	1	7	40
82	1	7	173	1	2	1	7	41
83	1	7	244	3	1	5	7	42
84	1	2	109	3	2	1	7	24
85			138	4	2	1	7	55
86	1	0	467	3	2	1	7	31
87	1	0		1	1	1	7	54
88	1	0	28	1	2	1	7	32
89	1	0	345	3	2	1	7	25
90	1	0	17	3	1	1	7 S	37
91	1	2	457	1	2	6	5	46
92	1	7	49	3	1	1	5	37
93	1	7	278	3	1	1	5	22
94	1	2	28	3	1	1	5	27
95	1	2	756	5	1	1	5	43

96	1	2	803	2	2	1	5	46
97	1	2	312	4	1	1	5	55
98	1	5		3	1	1	5	27
99	1	2	518	1	2	1	5	31
100	1	2	147	1	2	1	5	43
101	1	2	6	1	1	1	5	55
102	1	2	450	1	1	1	5	57
103	1	2	332	3	2	1	5	23
104			75	3	1	1	5	22
105	1	2		1	2	1	4	57
106	1	1	65	1	1	1	4	41
107	1	2	41	1	1	2	4	60
108			608	3	1	2	4	43
109	1	2	560	3	2	1	4	50
110	1	7	250	3	1	1	4	57
111					2	2	4	49
112	1	2	34	1	2	1	4	58
113	1	0	115	2	1	1	4	44
114	1	2		3	1	2	4	52
115	1	0	608	1	1	1	4	48
116	1	0	221	4	2	2	4	58

